

Titel:

Engelsche Tieranny (Amsterdam: Hendrik Gartman, 1781).

De transcriptie is vervaardigd door vrijwilligers van de Stichting Vrijwilligersnetwerk Nederlandse Taal o.l.v. Nicoline van der Sijs en Hans Beelen.

{p. I}

ENGELSCHE
TIERANNY.

{p. II}

[blanco]

{p. III}

ENGELSCHE
TIERANNY.

MET FRAAIJE
KUNSTPLAATEN.

[illustratie]

Te AMSTELDAM,

By HENDRIK GARTMAN,
MDCCLXXXI.

{p. IV}

[blanco]

{p. V}

OPDRAGT

AAN DE

VORSTLYKE KINDEREN

VAN ZYNE

DOORLUCHTIGE HOOGHEID,

WILLEM DEN VYFDEN,

PRINS VAN ORANGE EN NASSAU,

ERFSTADHOUDER, ENZ., ENZ., ENZ.

DER VEREENIGDE NEDERLANDEN.

VORSTELYKE KINDEREN! *en inzonderheid GY, Manlyke Telgen! ons gezegend Nederland, heeft, na de moedwil der Spanjaarden beteugeld is geworden, geenen Vyanden gehad, die met zo veel yver onzen ondergang hebben trachten te bewerken, dan de Engelschen. Zy hebben, om den Koophandel, de voornaamste bron van 's Lands bestaan, te verzwakken, en daar door de onafhangelykheid van onzen staat te vernietigen, alles wat tegen Godlyke en Menschlyke wetten strydig is, aangewend, en hun onverschoonbaar gedrag, tegen ons, met den schyn van Rechtvaardigheid, poogen te bedekken. – Voor u PRINSEN! die door de VOORZIENIGHEID geschikt zyt, om de aanzienlykste {p. VI} Eerenstanden in onze vrye Republiek te eeniger tyd te bekleeden, moet het van 't hoogste belang zyn, het volk, aan wiens eer en grootheid, de luister van uw doorluchtig Stamhuis verbonden is, in alle opzichten te zien verdedigen, en de hun aangewreevene schande en laster, op hunne vyanden te zien nederdaalen. – Hier toe is dit Werkje ingericht; en vermits, GY PRINSEN! de aanzienelykste van Nederlands jeugd zyt, neeme ik de vryheid hetzelve, uwe HOOGHEDEN, ten blyke myner achting, optedraagen. – GOD neeme u, VORSTELYKE KINDEREN! in zyne Heilige bescherming; Hy bedekke u met het schild zyner hulpe, en doe uw en spaaden Avond, zo gezegend zyn, als uw en vroegen Morgen. – Dat dit heil op uwe Doorluchtigheden beklyven moge, is de wensch,*

Van uwer Doorluchtigste Hoogheden

Onderdanigste Dienaar,
De AUTHEUR.
{p. VII}

VOORBERICHT AAN DEN LEEZER.

De redenen, welken my tot het uitgeeven deezer saamenspraaken aangespoord hebben, strekken niet om eenen algemeenen volkshaat tegen de *Engelschen* inteboezemen: neen, maar om in een klein bestek, hun gedrag tegen ons en andere Natiën altoos gehouden, voor oogen te stellen. Om dit einde te bereiken, bieden wy u dezelve aan; gy zult 'er niets, dan het geen met de waarheid overeenkomt, in ontdekken.

De *Engelschen*, die alle volken, behalven hunne Landgenooten, haaten en verachten, zyn gewoon de *Nederlanders*, in hunne Publieke Schriften en dagelykschen omgang, laag, gevoelloos, geestloos, onbeschoft, gierig, laf en wreed te noemen; wy hebben hun (indien men {p. VIII} verpligt is de haatlykste beschuldigingen, zonder bewys aanteneemen) de schandelykste en ongewrokene tekens van onze hebzucht en barbaarschheid geduurig doen gevoelen; – het wordt derhalven tyd, dat wy deezen onverdraagelyken laster krachtloos maaken, door hen, die ons zo onverdiend en bitter hoonen, recht te doen kennen.

Gebruik dan deeze Saamenspraaken alleenlyk met dat oogmerk; tracht het uwe Kinderen, waar voor dit Werkje byzonderlyk geschikt is, mede inteboezemen; dan zal de liefde, die men zynen snoodsten vyanden niet mag ontzeggen, even gevoelig in uwe en hunne harten, blyven blaaken.
{p. 1}

ENGELSCHE TIERANNY.

EERSTE SAMENSPRAAK.

ZOON.

Ik schrik myn Vader! – hebben de geweldenaaryen dan nog geen einde?

VADER.

Neen myn Zoon: – vernieling, moord en elende, beproeven allerwegen hun vermogen, en trachten den roem van dit gezegend Gemeenebest te vernietigen.

ZOON.

Dat verhoede de almoogende GOD!

VADER.

Ja, vertrouw op GOD: – Hy heeft dit Land steeds bewaakt en bemind; – Hy heeft het, als voormaals *Israël*, met zyne goedgunstigheden, overschaduwde; zodat 'er nog een loflyke naam van *Nederland* over de gantsche aarde uitgaat. – Ongemerkt en onbenyd, heeft dit Land zynen oorsprong genomen; door onvermoeiden yver is het uitgebreid, en tot heerlykheid gesteege; – de trouw, de eensgezindheid en waare Vaderlandsliefde, hebben het, met GODS goedkeuring, tegen alle onrechtvaardige aanvallen, verdedigd; Zy hebben overwonnen; hunne vyanden beteugeld; *Nederland* heeft eenige magtige Ryken tot vrienden, anderen, meer van ons verwyderd zynde, tot bewonderaars; – maar tevens het wangunstigste, onverdraagzaamste en woestste volk van den gantschen {p. 2} Aardbodem, de *Engelschen* naamlyk, onophoudelyk tot vyanden gehad.

ZOON.

Is dan onze opkomst en grootheid, de waare reden van hunnen algemeenen haat, tegen ons?

VADER.

Gedeeltelyk myn Kind; want schoon de wrevele *Britten*, eenen algemeenen haat, tegen het gantsche Menschdom voeden, en zy, by gebrek van voorwerpen, hunne woede, zelfs aan hunne Landgenooten oefenen; straalt hunne alles te bovenstreevende nyd en wangunst, in hun tieranniesch gedrag, omtrent ons, echter op de verschrikkelijkste wyze door. – Getuigen daarvan, een schakel der geweldigste roveryen, mishandelingen, barbaarsche moorden en wreedheden welke ik u, opdat gy, een volkomen denkbeeld van hun karakter zoudt verkrygen, zal mededeelen. – De liefde bedekt veele overtredingen; maar, daar dit boos geslacht, te verre ontaart, hunne gruwelen te zeer vermenigvuldigt; – daar zy, tegen pligt, geweeten, Godsdienst en de gezonde reden aan, voortvaaren, om ons, ware het mogelyk, den laatsten schok toetebrenge; ja, daar zy zelfs eer en roem in hunne wreede handelwyze omtrent ons stellen; wordt het tyd, u, door het openleggen van hunne wanbedryven, die met hunne natuurlyke gemoedsnyging te veel overeenkomst hebben, om, zonder een Godlyk wonderwerk, ooit verbetering van hun te hoopen, te toonen, dat hun verraaderlyk hart nimmer te vertrouwen is; hunne beloften ten hoogsten geveinsd, dat zy schelmachtig, in het volvoeren van hunne verbonden met anderen zyn, en den spot met hunne, by GOD gezworene, eeden dryven; – met een woord, dat hun geheele bestaan, niets is als een saamenloop der snoodste onrechtvaardigheden. GOD zelf, zy Rechter tus- {p. 3} schen ons en *Engeland*: de Almagtige getuige, of dit Gemeenebest, hun ooit reden heeft gegeven, tot het geduurig smeeden van onmenschyke bedryven? – Of wy hen niet altoos als vrienden, Broeders, Geloofsgenooten, en Medemenschen hebben behandeld? Het hart van elk waar *Nederlander* zal zeggen; *ja dat deden wy!* – nog eens; GOD beslisse ons verschil, opdat onze Helden den stryd des Heeren stryden, en wy, over de *Britten*, roemruchtig zegenvieren, in den Naam des Heeren der Heerschaaren.

ZOON.

Maar zyn de *Engelschen* onze Bondgenooten niet, Vader?

VADER.

Dat zyn zy.

ZOON.

Hoe zyn zy dat geworden?

VADER.

Om u daarvan een duidelyk denkbeeld te geeven, zal het noodig zyn, u een korte schets van Nederlands geschiedenis mede te deelen, waaruit gy zult kunnen zien, dat eenheid van Godsdienst en Staatsbelang, ons daartoe aanleiding heeft gegeven.

ZOON.

Ja doe dit, Vader.

VADER.

De verëenigde *Nederlanden* zyn dus genoemd naar een vereenigingsverbond, in den jaare vyftienhonderd-negen-en zeventig, door de Provintiën van dit Gemeenebest, onderling geslooten. *Nederland*, laag en digt aan de zee gelegen, was reeds voor zeventienhonderd jaaren, het onderwerp van hun, die ondernamen de geschiedenis van het {p. 4} Menschdom afteschetsen – De *Hessen*, naderhand *Batavieren* genaamd, met hunne nagebuuren oneenig geworden zynde, kwamen herwaards, en zetteden zig in de Landstreeken, thans de *Betuwe* genaamd, neder. Vervolgens, zig met hunne nagebuuren en bondgenooten wederom vereenigd hebbende, verspreidden zy zig verder in *Holland*, *Utrecht*, *Gelderland*, *Vriesland*, *Overyssel*, *Groningen* en *Ommelanden*. Dit volk, dat, in vergelyking van andere volken, den naam van woest niet verdiende, was dapper, eerlyk, gastvry en altoos beziel met eene verhevene zucht tot onafhangelykheid. – Laage zielen kruipen voor hunne medestervelingen; voor geweldenaaren, welken, door de wet van GOD, en die der Natuur te

overtreedten, door list en magt, op het zwakste gedeelte hunner medemenschen, zig een strafbaar recht aanmaatigen, en het getal hunner Slaaven vergrooten, zy bukken; terwyl groote gemoederen zig verheffen, en deeze Aarde, als eene algemeene bezitting der Oppermagt ontvangen, blyven genieten, en verdedigen.

ZOON.

Wie waren het, die deeze volken overheerschten?

VADER.

Eerst de *Romeinen*, onder de Regeering van JULIUS CAESAR; en tweehonderd zeven-en-zeventig jaaren laater, de *Franken*, een duitsch volk, dat zig naderhand in *Vrankryk* vestigde, en den naam van *Franschen* heeft aangenomen.

ZOON.

Welke een Godsdienst hadden de oude *Batavieren*?
{p. 5}

VADER.

Zy waren Afgodendienaars, eerden Zon en Maan, en offerden menschen en beesten aan hunne Goden op, doch, DAGOBERT DE EERSTE, maakte zig in het jaar zeshonderd en dertig, meester van het grootste gedeelte dezes Lands, en voerde 'er den *Christelyken Godsdienst* in. De Koningen van *Vrankryk* dedden te vergeefs hun best, om de hervorming algemeen te maaken, tot dat, in het jaar zevenhonderd en negentig, KAREL DE GROOTE, zyne overwinning over dit Land volkomen maakte; deszelfs Inwooners voor een vry volk verklaarde; hen de Leer van CHRISTUS deed omhelzen, en door Rechters of Graaven, naar hunne byzondere wetten deed bestuuren.

ZOON.

Welke Godsdienst was toen de heerschende?

VADER.

De zogenaamde *Roomsch Catholique*.

ZOON.

Wanneer onderging dezelve de grootste verandering?

VADER.

In het jaar vyftien honderd en zeventien, begonnen LUTHER, ZWINGLIUS en CALVYN, in *Duitschland*, *Vrankryk*, en hier te Lande, den Leer des *Euangeliums*, van veele ingeslopende dwaalingen te zuiveren, en verkreegen alomme een menigte aanhangers.

ZOON.

Wat was de uitslag daar van?

VADER.

Dat zy overal, doch byzonderlyk hier, op het hevigste vervolgd werden.
{p. 6}

ZOON.

Wil my toch het merkwaardigste van die gebeurtenissen mededeelen.

VADER.

Zeer gaarne. – Keizer KAREL VAN OOSTENRYK, Koning van *Spanje* en Heer deezer Landen, bekend onder den naam van KAREL DE VYFDE, der Heerschappy moede zynde, stond dezelve, in het jaar vyftienhonderd vyf-en-vyftig af, aan zynen Zoon PHILIPPUS DEN TWEEDEN. Intusschen, had de

Hervorming, onder de veertig jaarige Regeering van den ouden Vorst, veel velds gewonnen, en zig, ondanks de gestrengste bloedplakaaten, uitgebreid. – PHILIPPUS, met recht de Spaansche TIBERIUS bygenaamd, het roer der Regeering in handen gekreegen hebbende, volgde niet alleenlyk zyn Vaders voetspoor tegen de Hervormden, maar wendde tevens alles aan, om de *Nederlanden*, het dwangjuk opteleggen.

ZOON.

Wat was die PHILIPPUS voor een man, Vader?

VADER.

Hy was, bygeloovig, trotsch, laatdunkend, arglistig, en wreed.

ZOON.

Had zyn voorneemen de gewenschte uitslag?

VADER.

Gedeeltelyk: – maar de *Nederlanders*, redelyk, bestendig, nederig, goed van vertrouwen, eerlyk en Menschlievend van aart zynde, bleeven zyne onverdraagbaare Regeering verachten, en kantten zig met al hun vermogen tegen zyne geweldenaryen aan; 'er werd in het jaar vyftienhonderd twee-en-twintig, eene *Inquisitie* (Geloofsonderzoek) opgericht, waarvoor de van Kettery verdachtte persoo-^{p. 7}nen, gedagvaard, beschuldigd, gevonnisd en gestraft werden. – De Kerkvergadering van *Trenten*, welke den nieuwen leer vervloekte, werd in dit Land gebragt; men zag 'er de door den Paus verkoorne Bisschoppen, het gezach voeren; hooge Ampten werden aan Spaansche vreemdelingen weggeschonken; drie of vierduizend soldaaten, uit *Spanje* ontbooden, om de beulen, en *Inquisiteuren*, in het hangen en branden van menschen, te helpen, dedden de moed van eenige bezwyken, maar daarentegen weder by de meesten, de Godsvrucht en standvastigheid in het geloof, ook weder herleeven.

ZOON.

Maar, Vader, was 'er in dien tyd niemand, die zig met moed tegen dat geweld dorst verzetten?

VADER.

Ja, WILLEM DE EERSTE, Prins van *Orange*, Stadhouders van *Holland*, *Zeeland* en *Utrecht*, om nu van EGMOND, HOORNE en een groot getal Edelen niet te spreken, was het, die, door zyn wysheid, moed en standvastigheid, den eersten grondslag lag, van die vryheid, welke wy onder de Godlyke zegen nog genieten mogen.

ZOON.

Dit gedrag, boezemt my een zeer gunstig denkbeeld van dien Vorst in.

VADER.

Dat verdient hy ook, myn Kind. – WILLEM is, om de diensten door Hem aan ons Vaderland beweezen, de achting, de eerbied, de liefde en de zegen, van elk braaf mensch waardig. – Hy was in waarheid de wellust van het Menschlyk geslacht, en verdiende met den eernaam, voormaals aan JOSEPH geschonken, BEHOUDER DES LANDS, vereerd te worden. – Ons bestek duldt ^{p. 8} niet, over 's Prinsen karakter, breed uittewyden, genoeg is het te zeggen, dat de wereld van hem getuigt, dat hy de voorbeeldigste Christen, de Menschlievendste Held, de grootste Staatsman, de braafste Burger, de belanglooste Regent; ja, met één woord, dat Hy de verhevenste sterveling geweest is, waarvan de jaarboeken gewaagen.

ZOON.

Wat was het eerste dat die braave Prins voor *Nederland* verrichtte?

VADER.

Na hy in zyne *Duitsche Staaten*, het schrandere ontwerp gesmeed had, om, ten kosten van zyne schatten, van zyn bloed en leven, het verdrukte Land te redden, verscheen hy eindelyk, in het jaar vyftienhonderd agt-en-zestig, met een Leger, dat hy op eigen kosten onderhield, in de *Nederlanden*, en bood den vervolgeren het hoofd. – Doch het behaagde der Voorzienigheid niet, eene volkomene overwinning aan zyne wapenen te schenken; dus was hy genoodzaakt by gebrek van geld, zyn volk aftedanken, zig eerst naar *Vrankryk*, en vervolgens weder naar *Duitschland* te begeeven. De wreedheden toen door ALVA en zynen Zoon FREDRIK, in de *Nederlanden* gepleegd, worden door den arbeidzaamen en verstandigen WAGENAAR, wiens geschiedenis van ons Land, gy vooral moet doorlezen, met de juiste verwen afgeschilderd.

ZOON.

Maar wat deed Prins WILLEM intusschen? gaf hy het verdrukte volk geheel aan hun lot over?

VADER.

Neen: hy rustte, op raad van den Admiraal COLIGNY, met eenige Edelen voor eigene rekening, een goed getal schepen toe, met oogmerk om de {p. 9} *Spaansche Zeemagt* te verzwakken. Thans komen in ons bestek, de *Engelschen* eerst op het tooneel. – ELISABETH, hunne Koningin, de Leer der Hervormden toegedaan, stelde het belang, vóór den Godsdienst, en offerde, om ALVA te believeen, haare geloofsgenooten op, aan een volk, welks woede zy wist dat verschrikkelyk zou zyn, zo 's Prinsen vloot, die zy haare Havens ontzei, in de handen der *Spaanschen* viele.¹

ZOON.

Hadden de Prinsgezinden geene gegronde reden om op de hulpe van ELISABETH te vertrouwen?

VADER.

Oordeel zelf daar over: tot wien zouden zy redelyker wyze, hunnen toevlucht neemen; en van wien bescherming en ondersteuning verwachten, dan van het volk, dat, wegens den Godsdienst en liefde voor de vryheid, zig beroemde eenstemmig met hun te denken? – Maar de uitkomst deed zien dat men op geen volk minder dan op de *Engelschen* kan betrouwen. – By hen, die geen wezenlyk belang als in eigen voordeel stellen, komt Godsdienst noch menschenliefde in aanmerking. – Zy zouden, het vervolg zal u zulks leeren, hunne Geloofsbroederen niet alleen, maar zelfs het gantsche menschlyk geslacht, alleenlyk hunne Landsgenooten uitgezonderd, aan de magt der Helle overgeeven, indien zy daardoor zigzelve verheffen, en hunne woede verzadigen konden. – Geen wonder dus, dat de hoop op hunne bystand ydel was. – Maar GOD die alles ten besten der deugdzaamen schikt, wist – gedankt zy zynen heiligen naam! – uit dit wangedrag der *Britten*, een onbedenkelyk voordeel voor *Nederland* te doen volgen; want {p. 10} Oranges edele hulpelingen, moed uit wanhoop scheppende, bestonden de stoutmoedigste en gevaarlykste onderneeming; – tastten den *Briel* aan, en veroverden denzelven stormenderhand, waarop het grootste gedeelte van *Hollands* en *Zeelands Provintien*, de wreedheden van ALVA, en zyn dwingelandy, gebleken in het heffen van den tienden penning, moede zynde, zig aan 's Prinsen zyde voegde, en daardoor den Hervormden een ruimer weg ter uitkomst baanden. – De Prins bragt toen ook weder een Leger op de been, en alles, schoon *Engeland* hen verliet, toonde eene onverschrokkene moed, om het geweld wederstand te bieden, en de vryheid tot volkomenheid te brengen.

ZOON.

Deed de Koningin van *Engeland* dan gantsch geen pooging, om dit verdrukte en moedige Volk eenige bystand te bieden?

1 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, 5de deel, pag. 304.

VADER.

Zy zou dit, indien zy waarlyk groot van ziel geweest ware, gedaan hebben; – maar neen: alles wat zy deed, was aan PHILIPPUS te vertoonen, dat hy in zyn gedrag dus volhardende, gevaar liep, alle de *Nederlanden* te zullen verliezen, doch haar verhoog deed geene de minste uitwerking.²

ZOON.

Hoe gedroeg *Orange* zig ondertusschen; en wat was de uitkomst daar van?

VADER.

Hy gedroeg zig als een Man van eer, wiens ziel, door de weergalooste trouwhartigheid, onafscheidbaar verbonden was, aan het belang der *Nederlanden*. – GOD deed in alles zyne pooging, {p. 11} strekkende ter behoudenis van dit volk, gelukken. – DON LOUIS DE REQUESENS, die ALVA in de Landvoogdy opgevolgd was, stierf aan de pest; het *Spaansche Krygsvolk* sloeg aan 't muiten; *Brabant* en *Vlaanderen*, slooten met *Holland* en *Zeeland* een verbond van onderlinge vrede en bescherming; waardoor het gantsche Land, dat zig met ongelooflyke manmoedigheid, *Alkmaar* en *Leiden* verstrekken tot getuigen daarvan, op *Oranges* heldenspoor verdedigd had, eindelyk adem haalde.

ZOON.

Hoe liep het met Prins WILLEM AF?

VADER.

De Moord door den beruchten BALTHAZAR GERARDS, aan dien weergaloozen Held, in het jaar vyftienhonderd vier-en-tagtig, te *Delft* gepleegd,..... Maar dat wy nietige stervelingen, niet in de onkenbaare wegen der Godlyke voorzienigheid treden! – GOD heeft hem, ten loon van zyne deugd, welke naar waarde te vergelden, voor ons onmogelyk was, de eeuwige gelukzaligheid geschonken. Zyne nagedachtenis verdient onze liefdetraanen; – ons hart blyve altoos de plaats, waarin zyn onverwelkbare roem, tot aan het einde van ons leven zy opgeslooten.

ZOON.

Welk een slag was de dood van zulk een braaf Vorst voor het Vaderland!

VADER.

Geen wonder! het gantsche Land was daardoor in eene algemeene verslaagenheid en verwarring gedompeld.

ZOON.

Wat deed het in die omstandigheden?
{p. 12}

VADER.

MAURITS, Zoon van den omgebragten Prins, was, toen dit noodlottig geval gebeurde, nog geen zeventien jaaren oud. – PARMA door PHILIPPUS tot Landvoogd aangesteld zynde, zegenvierde hier alomme, aan het hoofd der *Spaansche Legers*, en het scheen dat hy de *Nederlanden*, tot hunne voorige slaverny zou doen wederkeeren. – Koningin ELISABETH had, toen de Behouder en Redder des Lands nog leefde, duidelyk bespeurd, dat hetzelfde instaat was, om zig in de gevaarlykste omstandigheden, door eigen vermogen te redden, en daarom beslooten, ons, haare hulp toeteezeggen. Zy deed dit te eerder, uit vrees dat wy ons der bescherming van *Vrankryk* zouden overgeeven.³ – Toen nu het Land zig in de bovengenoemde akelige omstandigheid bevond, verzocht men haar om de toegezegde hulp, welke zy ook niet naliet ons daadlyk te zenden.

2 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, 5de deel, pag. 310.

3 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, 5de deel, pag. 311. en 312.

ZOON.

Was dit gedrag evenwel niet braaf, Vader?

VADER.

Niet te haastig myn Kind: – De Graaf van LEICESTER, kwam op haar bevel, in het jaar vyftienhonderd vyf-en-tagtig, met zesduizend man te *Vlissingen* aan, en werd met algemeene toejuiching ontvangen⁴ – De Staaten, al het voorgaande vergeetende, benoemden hem, ten blyke van hun goed vertrouwen, tot Opper Landvoogd, en stelden MAURITS, reeds tot Stadhouder, Capitein, Generaal, en Admiraal van *Holland* en *Zeeland* verkoozen zynde, onder de Vaderlyke bestuur-{p. 13}ring, van den genoemden Graaf. Maar, welhaast bleek het, hoe weinig 'er op de beloften, op de trouw en eer van een *Engelschman* staat te maaken is. – De volgende trekken zullen u het karakter van LEICESTER genoeg doen kennen. – Hy, na *Doesburg* bemagtigd te hebben, stond op zulk eene geweldige wyze naar meerder gezachs, dat hy zig welhaast by de Staaten van *Holland*; by de Regenten der Steden; by de deftigste ingezetenen en vooral by de Kooplieden gehaat maakte. Zyne kwaadaartige oogmerken, die immers aan ELISABETH wel bekend waren, bleeken onder anderen, uit zyn' voorslag om met Spanje te verdraagen, en uit zyn toeleg, om den dapperen Prins MAURITS, den wyzen JOAN VAN OLDENBARNEVELD, en andere aanzienlyken uit den Lande, gevangen te neemen; ook zocht hy zig, door list en geweld van verscheide Steden meester te maaken, terwyl zyne schelmsche Landgenooten, *Deventer*, de Schans over *Zutphen*, en *Geertuidenberg*, aan de *Spaansche* verraaderlyk overgaven.⁵

ZOON.

Hoe liep het met LEICESTER af, Vader?

VADER.

Zyne slinksche oogmerken, door de wyze Regeering, die altoos voor het behoud des volks gewaakt heeft, veydeld ziende, vertrok hy, in het jaar vyftienhonderd zeven-en-tagtig, van elk, om zyn haatlyk gedrag, rechtvaardig vervloekt, naar *Engeland*, alwaar hy beter dan hier, de boosheid van zyn hart den teugel kon vieren.
{p. 14}

ZOON.

In welk een staat liet hy ons Land tog wel?

VADER.

In de uiterste verwarring, en zulks kunt gy gemaklyk begrypen; doch de Staaten, steunende op de billykheid van hunne zaak, betrouwden op Gods alvermogen, die hen ook welhaast, door de dapperheid en het beleid van de Prinsen MAURITS en FREDRIK HENDRIK, Zoonen van den grooten WILLEM DEN EERSTEN, na een tagtig jaarige oorlog volkomen redde, zo, dat hunne vyanden, door slag op slag verzwakt, in het vredenstractaat, in den jaare zestienhonderd agt-en-veertig, te *Munster* geslooten, de *Nederlanders* voor een vry volk erkenden; een volk dat van niemand, als van GOD afhangelyk was.

ZOON.

Bleeven de Staaten het zoet van deezen gewenschte vrede lang genieten.

VADER.

4 IBID, 5de deel, pag. 383.

5 LARREY, Geschiedenis van *Engeland*, 3de deel, pag. 358, 399. en 402. WAGENAAR, Vaderl. Historie, 8ste deel, 29 en 30ste boek.

Neen: nadat KAREL DE EERSTE door een' Beul op 't Schavot onthalst was, werd OLIVIER CROMWEL, die 's Vorsten dood berokkend had, als *Protector van Engeland* ten troon verheeven. – CROMWEL, een schynheilig dweeper, een wreedaart en overweldiger van den Troon, begon zyne onwettige regering met geweldenaryen. Het *Parlement* gaf op zyn last in het jaar zestienhonderd een-en-vyftig, de beruchte Acte uit, waarby geboden werd, dat noch de *Hollanders*, noch eenige Natie andere Producten, dan die hun eige Land opleverde, in *Engeland* mogt overbrengen. – Dit meer dan willekeurig gedrag, het welk genoeg aanwyst, dat het de gewoonte der *Engelschen* is, *Europa* de wet voorteschryven, bragt een groot nadeel voor den Koophandel der *Nederlanderen* te weeg; – en ware het {p. 15} hier by gebleven! maar neen: hy gaf brieven van Schaêverhaaling, aan ieder die slegts het minste voorwendsel kon uitvinden, ten betooge dat hy recht had, ons op de onrechtvaardigste wyze te behandelen. – Ja hy gaf zyne tot onrechtvaardigheid en wreedheid genegene Landgenooten, het zwaard in de hand, om tot eigen voordeel te moorden en te verwoesten; dus werden in vollen vrede, – de Roofzucht der *Engelschen* kent geene wetten van billykheid, – meer dan tagtig Koopvaardy Schepen genomen, en voor goede prys verklaard.⁶

ZOON.

Lieten de Staaten dit ongestraft, Vader?

VADER.

Neen, zy bragten in het jaar zestienhonderd drie-en-vyftig een Vloot, onder het beleid van M. H. TROMP in zee, welke Vloot met den Commandeur BLAKE slaags raakte; waarop het *Parlement* de Staaten den Oorlog verklaarde. In dat zelfde en het volgende jaar, werden 'er nog verscheidene bloedige zeeslagen geleverd, in de laatste van welken TROMP sneuvelde. Eindelyk werd de vrede tusschen *Engeland* en de Staaten getroffen, in het jaar zestienhonderd vier-en-vyftig. – De *Protector* CROMWEL stierf vier jaaren daarna, en zyn Zoon RICHARD volgde hem in de Regeering.

ZOON.

Bleeven wy toen een bestendigen vrede met *Engeland* behouden?

VADER.

Dit is een voornaam tydstip myn Zoon, waaruit gy zult bespeuren, hoe ondankbaar de *Engelschen* {p. 16} omtrent hunne vrienden en helpers zyn. – RICHARD, te zwak zynde om zyne toemelooze onderdaanen te bestuuren en te bedwingen; daar by genegen om een gerust en stil leven te leiden, stond van het bestuur des Ryks af. Het onstandvastige en grilziek gemeen, besloot daarop den Zoon van den vermoorden Koning in zyne plaats te verheffen.

ZOON.

Gelukte hun dit voornemen?

VADER.

Ja: KAREL DE TWEEDE werd tot Koning van *Engeland* uitgeroepen. – Deeze Vorst had gedurende zyn ballingschap, zig in verscheidene Ryken opgehouden. – *Nederland* had hem ook ten verblyf verstrekt: en onze Natie hem als hunnen Geloofsbroeder, als een ongelukkigen, maar vooral als een verstooten Wees, – geen volk is op dit punt tederer, – beschouwende, had hem zodanig behandeld, dat hy zelf betuigde, nooit meer blyken van genegenheid, van liefde en menschlyke zorgvuldigheid, in eenig Land genooten te hebben.⁷ Hy beloofde het denkbeeld van Neêrlands weldaaidigheid en trouw, nimmer te zullen vergeeten, maar in allen gevallen dankbaarlyk te zullen erkennen.

ZOON.

6 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, VIIde deel, pag. 296.

7 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, VIIde deel, pag. 536.

Volbragt de Koning zyne beloften?

VADER.

Het volbrengen van braave beloften, staat niet altoos in de magt des Engelschen Konings. Zyne Raadsheeren, het *Parlement*, bestaan doorgaans uit Leden, welken in volle nadruk betoonen dat zy *Engelschen (Wilden)* zyn. – Deeze vinden, of ter {p. 17} voldoening van hunne hartstochten en snoode driften, of om eigenbelang, in verwarring en verdeeldheden hun voordeel. – *Nederlandsch Republyk* had toen, door naarstigheit, den Koophandel ten hoogsten trap doen klimmen; de zee was bedekt met Koopvaardyvlooten; ja zy breidde haaren roem over de gantsche Aarde uit. – De Koning van *Vrankryk*, een magtig en geducht Vorst, verwaardigde zig, in 't jaar zestienhonderd en twee-en-zestig, met de Staaten een Vriendschaps Verbond aantegaan; een voorrecht, waarnaar de *Engelschen* te zeer haakten, dan dat zy het met genoegten beschouwd zouden hebben, de Staaten slooten nog in hetzelfde jaar een dergelyk Verbond met KAREL, 't geen kort daarop trouwloos verbroken werd. Het *Parlement*, eeuwig wangunstig op de eer en grootheid der *Hollanderen*, gaf aan de stem van het kwaadwillig hart gehoor;⁸ en de zwakke Koning, de pligten der dankbaarheid vergeetende, keurde deszelfs *Achitofels* raad voor goed en gewigtig.

ZOON.

Kan het mogelyk weezen!

VADER.

Gy zult u meer verbaazen myn Zoon, wanneer gy zult weten dat KAREL, vóór den oorlog verklaard te hebben, bevel gaf de Hollandsche Koopvaarders te neemen, en binnen kort vielen honderd vyf-en-dertig Schepen in handen van de *Engelschen*, die toen nog by de wereld voor onze vrienden beschouwd werden.⁹ – Negen van hunne Oorlogsschepen tastten dertig *Nederlandsche Straatsvaarders* voor de Baai van *Kadix* aan; deezen begroetten hen als vrienden, doch verweerden zig als Helden, zo ras zy {p. 18} der *Britten* vyandykheden bemerkten, die door eene zo onverwagte tegenstand genoodzaakt waren, te wyken.¹⁰

ZOON.

Maar belettede de Staaten deeze geweldenaryen niet?

VADER.

Zekerlyk. – De Admiraal DE RUYTER werd in het jaar zestienhonderd vier-en-zestig naar *Guinea* gezonden, en herwon verscheidene sterkten op *Kabo verde*; waarna KAREL den oorlog verklaarde, en een Vloot van honderd dertien Schepen in zee zond. – De *Engelschen* waanden nu reeds, der Staaten ondergang te zullen bewerken. Hunne geneidheid, om dit ondankbaar gedrag te volvoeren, was zo hevig en de zaak zo vast in hunne vermeetele raadslagen beslooten, dat zeker voornaam *Engelschman*, in den *Haag* woonende, openlyk dorst zeggen; *dat men, eer twee jaaren verloopten waren, geen Hollandsch Schip de zee meer zou zien bevaaren*. – Waarop de Heer PIETER DE GROOT, Godvruchtelyk antwoordde: *Koningryken en Republyken te verdelgen, is een werk dat de Opperheer van alles, voor zig alleen behoudt*.¹¹ De Staaten verdraagden mede niet in hunne krygstoerusting; want eer nog de maand May van dat zelfde jaar geëindigd was, hadden wy reeds een Vloot van honderd en drie Schepen van oorlog in zee. De vyandykheden namen toen eenen aanvang; en de *Nederlanders* toonden, dat zy nog den zelfden moed, die de *Engelschen* meermaalen hadden ondervonden, bezaten.

8 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, 7de deel, pag. 536 en 537.

9 IBID. 7de deel, pag. 540.

10 Hollandsche Mercurius, 1665. pag. 16.

11 G. BRAND, leven van DE RUYTER, pag. 383.

ZOON.

Hoe liep deeze oorlog af, Vader?
{p. 19}

VADER.

De *Engelschen*, die by de rustverstooring en oorlogsverklaaring, hun voordeel, en onzen ondergang beoogden, streedden met de drift, en het belangzuchtig oogmerk van Rovers, die om hun wit te beryken, alles opofferden. – De *Hollanders* verdedigden zig alleenlyk, geen ander oogmerk hebbende, als het behoud hunner vryheid. De Heer VAN WASSENAAR met 's Lands Vloot in zee gestookten zynde, sneuvelde. – Ondertusschen stevende de Oostindische Retourvloot agter *Hitland* om, ten einde te *Bergen in Noorweegen*, alwaar zy in een Neutraale Haven veilig dacht te weezen, haare ankers te werpen: maar voor de vervolgzucht en woede der *Engelschen*, is men nergens veilig. – De Commandeur TYDEMAN, tastte met veertien kloeke Oorlogschepen de Koopvaardyvloot aan, doch moest door den heftigen tegenstand die onze dappere Landgenooten deden, afwyken, deerlyk gehaavend zynde.¹²

ZOON.

Hoe konden de *Engelschen* zo vyandig tegen ons handelen?

VADER.

Het bleef hier nog niet by, myn Zoon: zy wisten een middel uitte vinden, om den Bisschop van *Munster*, een bittere Vyand der Protestanten, tegen de Staaten in het harnas te jaagen.¹³ KAREL verspilte zyne schatten, om dien oproerigen Geestlyken; die, uit haat tegen de *Nederlanden*, de *Roomsche Vorsten*, door verscheidene vertoogschriften, in een algemeenen oorlog tegen ons, trachtte te wikkelen, onder voorgeeven van daardoor het *Roomsch Catholicq* geloof uittebreiden, in zyn belang overtehaalen. Het voorwendsel dat hy tot de gemelde oorlogsverklaaring gebruikte, was zo redenloos en zo verre van allen grond ontbloomt, dat de Keurvorst van *Keulen* en de Hertog van *Nieuwburg* ronduit verklaarden, dat, zo by Kerkhoofd, voortging met zyne Protestantsche nabuuren te ontrusten, zy middelen zouden beraamen om zyn toeleg te verhinderen. – Maar de Bisschop, door de *Engelschen* met geld ondersteund, verklaarde den Staaten evenwel den Oorlog, bemagtigde verscheidene plaatsen in het graafschap *Zutphen*, in *Overyssel* en *Groningen*; alles deerlyk verwoestende en verbrandende. – En of dit nog niet genoeg geweest ware, slooten de *Engelschen*, zo zeker was hun besluit om ons, hunne Bond- en Geloofs- genooten, te vernielen, met de *Barbarysche Roovers* een verdrag, hen aanspoorende, om ons ter zee alle afbreuk te doen, en met den verkreegen buit, de *Engelsche Havens* inteloopen.¹⁴

ZOON.

Kan het weezen!

VADER.

Laat ik u hier, als in het voorbygaan, één voorbeeld der *Britsche Tierannny* mededeelen, schoon ik hunne gruwelen ter gelegener tyd aan ons gepleegd bespaare. – ROBERT HOLMES op last van KAREL DEN TWEEDEN, met een smaldeel Schepen, naar *Guinea* gezonden zynde, had aldaar byna alle de *Hollandsche Comptoiren* genomen en geplonderd; vandaar terug gekomen zynde, werd hy in de maand Augustus, van het jaar zestienhonderd zes-en-zestig naar het *Vlie* en *ter Schelling*
{p. *}

HET VERBRANDEN, VAN TERSCHELLING.

[illustratie]

Zie Holmes godloos Rot, den naarsten vuurgloed stichten.

12 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, 7de deel, pag. 547.

13 IBID, 7de deel, pag. 548.

14 VALKENIER, Verward *Europa*, 1ste deel. p. 278.

*Zie in deez' schets, een blyk van hunn' roofzieken aart.
Beschouw uw naastens ramp, zy is uw deernis waard,
En denk, wat Englands haat en wreedheid kan verrichten.*

{p. *} }

[blanco]

{p. 21 }

gezonden. – Hy, als een waar *Engelschman*, niet dan woede en wraak ademende, en reeds verhit zynde door het bloed der *Nederlanders*, 't welk hy op de Kust van *Guinea*, zo Godloos had doen vergieten; hy, een ondiër niet waardig het levenslicht te genieten, oefende hier de beestachtigste wreedheid; in alle zyn daaden het hart van een Tyger in het lichaam van een *Engelschman* vertoonende. – Het eerste dat hy deed, was door middel van eenige Brandschepen, een groot getal Koopvaarders te vernielen. – Maar hiermede niet vergenoegd, stapte hy met zyne woeste benden aan Land. Het Dorp werd op zyn bevel in brand gestookt; waardoor, behalven de Gereformeerde Kerk, en twee Vermaan- of Predik-plaatsen, wel driehonderd en vyftig huizen in de asche gelegd werden.

ZOON.

Welk een wreedheid!

VADER.

En aan wie werd dezelve bewezen? – Het was *ter Schellings* volk, dat voorheen, door de edelmoedigste blyken van mededeelzaamheid getoond had, hoe zeer hun hart getroffen was, over de rampen van *HOLMES* landgenooten. – Zy hadden hen in hunnen nood getrouw ondersteund en bygestaan. – Maar hier werd de dankbaarheid veracht, het medelyden verteeden, en al het menschlyk gevoel versmoord. – Niets werd gespaard; – niets werd ontzien. – Men gaf geen acht op kunne of ouderdom; men hoorde klagten noch gekerm: de traanen der tedere Moeders, konden de harten dier beulen niet treffen, en hunne ooren bleeven gesloten voor het gekerm der weerloozen. – Terwyl de vlamme de wooningen verteede, en de Moeders haare zuigelingen ter nauwer nood konden {p. 22} redden, verrykten de Rovers zig met de goederen dier elendigen; ja, terwyl dezen hunne klagten verheften tot *GOD*, die dezelve ook genadiglyk verhoorde, juichten de *Engelschen* over hunnen roof, en bragten denzelven voor de voeten van den helschen *ROBBERT*, die met zyne bende cours naar *Engeland* zettede.¹⁵

ZOON.

Maar gy zeide Vader, dat *GOD* de klagten der verdrukten verhoorde; wat volgde 'er dan op dit Godloos gedrag?

VADER.

Op het laatst van het jaar zestienhonderd zes-en-zestig, ontstond 'er binnen *Londen* den verschrikkelyksten brand, waarvan ooit de jaarboeken gewaagd hebben. Meer dan dertienduizend huizen werden in de asche gelegd;¹⁶ een zichtbaar tafreel der Rechtvaardige en strafoefenende Oppermagt, die den verdrukten recht doet, en het volk, dat in wreedheid een welgevallen vindt, kastydt.

ZOON.

Dit verdienen zy. – Maar wat deden onze Zeehelden?

VADER.

15 Hollandsche Mercurius van het jaar 1666. pag. 121.

16 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, 7de deel, pag. 558.

Deezen wreekten HOLMES gedrag op de roemrykste wyze. – DE WIT, DE RUITER en VAN GENT, zeilden in het volgende jaar de Rivier van *Rochester* op, namen het Fort *Charnesse* stormenderhand in, en hadden de schoonste gelegenheid, om de *Engelschen* het brandstichten op *ter Schelling* betaald te zetten, door *Cheppeï* te verwoesten. {p. 23} Maar neen: de braave *Hollander* zal zyn deugdzaam karakter, door geen laage weerwraak bezoedelen: het bespringen en verderven van weerloozen, is de eigenschap alleen van een *Engelsch gemoed*; – dus werden de inwoners door onze Helden niet beledigd, nog benadeeld; integendeel zeilden de Schepen de Rivier verder op, met oogmerk om den strydbaaren Vyand onder de oogen te zien, het geen hen ook gelukte. – De *Engelschen* hadden inmiddels een zwaare yzere ketting over de Rivier gespannen, welke Rivier daarenboven nog door twee Batteryen aan Land opgeworpen, en zes oorlogschepen verdedigd werd. – Maar de dappere Kapiteins, BRAKEL en VAN RYN, verbraken met hunne schepen de ketting, en van de zes oorlogschepen werden vier verbrand en twee genomen. Hoger op de Rivier werden nog drie oorlogschepen, elk van tagtig stukken, verbrand;¹⁷ zodat onze zeemagt de vyanden hunnen moedwil genoeg betaalden. – Kort hierna werd de vrede tusschen de beide Natiën getroffen.

ZOON.

Hoe gedroeg *Engelands Koning* zig vervolgens, omtrent de Staaten?

VADER.

Kort na het sluiten van deeze vrede, stelde KAREL de Staaten het ontwerp voor, van met *Zweeden* een verbond te sluiten.

ZOON.

Deeden zy dit? en was dit ontwerp niet goed, Vader?

VADER.

De *Engelschen* bewerkten de uitvoering van dat ver- {p. 24} bond, bekend by den naam van *Triple Alliantie*, met geen ander oogmerk, als om de toeneemende magt van *Vrankryk* paalen te stellen. – Doch KAREL, wien den meinëed, door de aanblaazing zyner Raaden, als eigen was geworden, verbrak niet alleenlyk den eed van getrouwheid, tegen de *Nederlanden*; maar wendde alles aan, om *Spanje*, *Portugal* en *Deenemarken* in zyn belang te trekken. – Dan, GOD vernietigde zyne aanslagen; want de Roomsche *Catholicque* Christenen, schaamden zig, hunnen Medechristenen, die hen niet beledigd hadden, zo schandelyk aantevallen. By de *Algerynen* gelukte zyn ontwerp beter; want deezen stemden in KARELS toeleg; verkreegen vryheid om de *Nederlanders* in zyne havens optebrenge, en 'er naar hun barbaarsch welgevallen mede te handelen.¹⁸ Ten laatsten slooten zy in het jaar zestienhonderd een-en-zeventig met *Vrankryk* een verbond, waarin vastgesteld werd, dat *Zeeland* aan KAREL, en de overige Provintiën aan *Vrankryk* ten deel zouden vallen: die ondankbaare dacht toen, aan weldaadigheden, bondgenootschap, noch Godsdienst.¹⁹

ZOON.

Breidde hy zyne vyandelykheden nog al verder uit?

VADER.

Ja myn Kind: – KAREL zond vervolgens een Esquader Oorlogschepen, onder het bevel van den wreeden HOLMES, in zee, om de vloot van SMYRNA, schoon het toen nog vrede was, aantetasten. Deeze vloot, uit zeventig Koopvaarders bestaande, waar onder vyf ligte oorlogschepen, onder bevel van DE HAZE waren, werden door den verrader HOLMES {p. 25} aangetast, die, door onzen braaven Kapitein zo dapper afgeslaagen werd, dat hy genoodzaakt was, met schande te wyken, slegts één

17 BRAND, *Leven van DE RUITER*, pag. 570-580.

18 VALKENIER, *Verward Europa*, pag. 278.

19 BURNET, *Geschiedenis van Engeland*, 17de deel, pag. 325.

Oorlogschip, en drie of vier Koopvaarders veroverende. – Eenige *Engelsche Schryvers* noemen dit gedrag van KAREL *trouweloos*; en zeggen, *dat de Muzelmannen zig over dergelyke daaden zouden schaamen*.²⁰

ZOON.

Zulks geloof ik wel.

VADER.

Toen verklaarde de Koning, dien wy zo heusch behandeld hadden, aan den Staaten den oorlog, en 'er werden nooit valscher en beuzelachtiger redenen voorgewend, om de eerlooze schending van een verdrag te rechtvaardigen.²¹ *Munster* dat nog onlangs door de wapenen van *Nederland*, tot de vrede gedwongen was, verklaarde, benevens *Keulen* en *Vrankryk* ons den oorlog. Onze Republyk werd aan alle zyden aangegreepen, zo dat in de zomer van het jaar zestienhonderd twee-en-zeventig, *Gelderland*, *Overyssel*, *Utrecht*, en eenige plaatsen in *Holland*, voor de wapenen der vyanden moesten bukken. – Ik heb u te vooren reeds doen opmerken, dat, wanneer de nood der *Nederlander*en, ten hoogsten toppunt was geklommen, GODS Alvermogen, het besluit en den raad onzer vyanden verydelde, ons hielp en reddede. Zie hier weder een zichtbaar bewys voor dat myn gezegde. – KAREL zond aan LODEWYK DEN VEERTIENDEN, die zig naby *Utrecht* ophield, gezanten, welke hem uit naam van hunnen Meester {p. 26} verzochten, de *Zeeuwsche Eilanden* te veroveren, ten einde het verbond te volbrengen, dat de verdeeling onzer Republiek, ten gevolge had. – LODEWYK luisterde naar dit voorstel, het geen oorzaak was, dat ons land, van zyne verslaagenheid bedaarde, en middelen van herstelling ter hand vattede.²²

ZOON.

Welke waren die middelen, Vader?

VADER.

Men verkoos WILLEM DE DERDE, zoon van zo doorluchtige en dappere Voorvaderen, tot den rang, dien hy, wegens zyne geboorte, deugden en groote hoedanigheden, waardig was te bekleeden. – Deeze edele Vorst, bragt het land zo wel in staat van verdediging, dat de vyanden genoegzaam alle hunne veroveringen in de *Nederlanden* moesten verlaten. – Ondertusschen werd de oorlog aan alle zyden met geweld voortgezet. De Koning van *Engeland*, deed aan het *Parlement* een aanspraak, waar in hy betoogde, dat *de Staaten altoosduurende vyanden van Engeland zynde, het Parlement verstandiglyk geoordeeld had, het noodzaakelyk te zyn, dat zy verdelgd werden*. – Deeze fraaije redenvoering, had, zo veel invloed op de Leden van 't *Parlement*, dat men den Koning in staat stelde, van een aanzienlyke vloot in zee te kunnen brengen.²³ Ik zal alle de vyandelykheden voorby gaan, en u alleenlyk zeggen, dat eindelyk de gewenschten vreden, met *Engeland*, in het jaar zestienhonderd vier-en-zeventig, getroffen werd.

{p. 27}

ZOON.

Om wat reden sloot *Engeland* den vreden met de Staaten?

VADER.

Hun beste Geschiedschryver zal u dezelve te kennen geeven. – *De Koningin van Spanje verklaarde niet langer onzydig te zullen blyven, indien het de vyandelykheden verder tegen Holland voortzettede, en men voorzag een verval in den koophandel, ingeval 'er een oorlog ontstond met dat*

20 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, 7de deel, pag. 640. BURNET, Geschiedenis van *Engeland*, 1ste deel, pag. 329.

21 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, 7de deel, pag. 641.

22 VALKENIER, verward *Europa*, 1ste deel, pag. 563.

23 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, 7de deel, pag. 667.

Ryk.²⁴ – Dus was *Engeland*, om den koophandel op *Spanje* niet te verliezen, genoodzaakt, ondanks zig zelven, vrede met ons te maaken.

ZOON.

Welke staatsveranderingen vielen 'er na het sluiten van deezen vreden voor?

VADER.

Zeer gewigtige, naamlyk, den dood van KAREL DE TWEEDE; het verheffen des Hertogs van *Jork*, JACOB DEN TWEEDEN, tot den troon; zyne afzetting van denzelven, en de krooning van WILLEM DEN DERDEN, benevens zyne gemalinne MARIA, dochter van JACOBUS, tot Koning en Koningin van *Engeland*. Gebeurtenissen, welken wy tot eene nadere gelegenheid bespaaren, om u van *Neêrlands* getrouwheid, belangeloosheid en godsvrucht, als mede van der *Britten* trouwloosheid, zo in dit geval, als in de *Successie Oorlog*, welke over de troonsopvolging van *Spanje*, ontstondt, te overtuigen.

ZOON.

Daar verlang ik zeer na, Vader: wil my ondertusschen het gedrag der *Engelschen*, verder afschetsen.

{p. 28}

VADER.

In het jaar zeventienhonderd veertien, stierf de Engelsche koningin ANNA, tweede dochter van JACOBUS, die prins WILLEM DE DERDE, in de regeering opgevolgd was, wordende de keurvorst van *Hanover*, GEORGE DE EERSTE, tot koning van *Engeland* verkoozen, tegen wiens regeering een oproer verwekt werd. – GEORGE nam zyn toevlucht tot den Staaten, die hem in het volgende jaar, zes duizend man, ter zynen hulpe, toezonden: welke manschap het oproer ook stilde. – In den oorlog die 'er tusschen *Spanje en Engeland* ontstond, hielden de Staaten zig volkomen eenzydig; doch dit belette niet, dat de *Engelschen* verscheidene schepen, op vermoeden dat zy contrabanden in hadden, plunderden en dikwils voor verbeurd verklaarden.

ZOON.

Dit was dan weder het loon der *Hollanders*, voor de diensten aan de *Britten* bewezen?

VADER.

De *Engelschman* verzaakt nimmer zynen aart. Maar laat ons vervolgen. – De dood van KAREL DE ZESDE, Roomsche Keizer, welke in het jaar zeventienhonderd negen-en-dertig voorviel, had veel invloed op onzen staat, die zig benevens *Engeland* verbond, om 's Keizers nalaatenschap onverdeeld te houden, en op zyn dochter MARIA THERESIA te doen komen; maar terwyl *Beijeren* en *Saxen*, door *Vrankryk* ondersteund, groote eisschen op de *Oostenryksche Staaten* maakten, beslooten de *Nederlanders* haare Majesteit, met twintig duizend man te ondersteunen. – Deeze gebeurtenis, haal ik aan, om u niet alleenlyk de bereidwilligheid der *Nederlanderen*, maar ook hun vermogen te doen kennen. Het was onze Republiek, die door haare naarstigheit, meer dan eens, het lot der aanzienlykste Ryken hielp beslissen. – JACOBUS DE TWEEDE werd met {p. 29} niet minder dan een vloot van vyfhonderd zo Oorlogs als Transportschepen, en ruim veertien duizend mannen, om zyne onrechtvaardige regeering, van den Troon gezet. – Haare magt hielp GEORGE DE EERSTE, in de Koninglyke waardigheit bevestigen, en in dit geval, toonde zy, door de rechten van de onvergelykelyke THERESIA, te helpen handhaven, de edelste, de rechtvaardigste gevoelens te bezitten; en wanneer de gewaande *Pretendent*, eenen inval op *Engeland* ondernam, deden de *Nederlanders* zien, dat eene hartgrondige liefde voor de bescherming van godsdienst en vriendschap, hunne zielen vervulde. – De Staaten zonden om dezelve te weeren, zes duizend mannen, en tien Oorlogschepen naar *Engeland* af, en ondersteunden de Keizerin met twintig

duizend Soldaaten. – Maar de *Pretendent*, die zig aan alle zyden versterkte, bragt *Schotland* aan het muiten, dat echter in het jaar zeventienhonderd vyf-en-veertig, door de Staaten, die nog zes duizend man en tien Oorlogschepen derwaarts zonden, beteugeld en bedwongen werd.

ZOON.

Wat dankbaarheid beweezen de *Engelschen* ons, voor zo veele genootene weldaaden?

VADER.

Terwyl men van onze zyde alles aanwendde, om de hulp, by de Traktaaten beloofd, te verschaffen; deeden de *Britten* alles wat zy konden, om onzen koophandel, en dus onze Republiek, te verdueren. Te vergeefs klaagde men over de mishandelingen en plunderingen, door de *Engelsche Kaapers* begaan: – men verkreeg geen wederkeurig recht, en de *Amsteldamsche* en *Haagsche* Kooplieden, moesten zig over het verlies van tien millioenen guldens, waar mede de Rovers zig verrykt hadden, getroosten. – De Oorlog te land werd inmiddels krachtdaadig voortgezet; het tooneel daar van in *Brabant* {p. 30} en *Vlaanderen* overgebracht, en eindelyk de Frontieren van den Staat zelven, aangetast. – Dit bragt ten wege dat zyn Hoogheid, WILLEM DE VIERDE, Prins van *Orange*, en Stadhouders van *Vriesland*, in den jaare zeventienhonderd zeven-en-veertig, tot Stadhouders, Kapitein Generaal en Admiraal over de andere Provintiën verkooren werd. – Waar op in het volgende jaar de vrede volgde; by welke vrede de Staaten geene andere voordeelen verwierven, dan den roem van hunne verbonden, zelfs tot hunne schade, onkreukbaar gehouden te hebben.

ZOON.

Hielden de vyandelykheden van *Engeland* toen volkomen op, Vader?

VADER.

Neen myn kind: in het jaar zeventienhonderd zes-en-vyftig, ontstak het Oorlogsvuur weder tusschen *Vrankryk* en *Engeland*, het geen voor de *Nederlanden* nadeelige gevolgen ten wege bragt. *Engeland*, in haare nood altoos hulp by den Staaten zoekende, maar nu, op gegronde reden, een weigerend antwoord bekomende, ademde niets dan woede en wraak; de weerlooze Koopvaardyschepen, werden tegen den letter der Traktaten alomme aangehouden, geplunderd, het scheepsvolk mishandeld, en de koopmans goederen voor verbeurd verklaard. – Volgens het Traktaat van Koophandel in den jaare zestienhonderd vier-en-zeventig, met KAREL DE TWEEDE geslooten, stond het beide den Mogendheden vry, met de party der anderen, allerlei Koophandel te dryven, behalven het geen de duidelyke letter van 't Traktaat voor Contrabande verklaarde; doch de *Engelschen* stoorden zig nergen aan, maar verboden allen handel op de *Fransche Eilanden* in de *Westindiën*, en veelen der Schepen daar op vaarende, vielen in hunne handen; alle scheepsbehoeftens, welken men voor vrye goederen moest houden, verklaarden zy voor {p. 31} Contrabanden. Vruuchtloos deed men klagt op klagt aan het *Britsche Hof*, over deeze onrechtvaardige handelwyze; het Hof had haare bevelen aan den roofzuchtgegeven, en keurde alles goed, wat dezelve verrichtte.

ZOON.

Wendden de Staaten geene krachtdaadige middelen aan om dat geweld te keeren?

VADER.

Ja, 'er werden vyf-en-twintig Oorlogschepen uitgerust, om de Koopvaardyvloot tegen den moedwil der *Engelschen* te dekken; echter hadden zy de stoutheid om 's Lands Oorlogschip, onder bevel van den braave Kapitein DEDEL, aantetasten, die, na in zyn aangezicht gekwetst te zyn geworden, voor de te groote overmagt der vyanden, genoodzaakt was te stryken. – Dit geval, waar in de *Engelschen*, tegen het recht der volken, en de heiligste verbonden handelden, veroorzaakte by alle beschaafde natiën, een gegronde afkeer voor hunne baldaadigheid. Eindelyk werd in het jaar

zeventienhonderd twee-en-zestig, de langgewenschte vrede tusschen de Oorlogende Mogenheden getroffen, en de zeevaart begon weder als op nieuw te leven. – Zie daar myn Kind, u een korte schets medegedeeld van eenige voornaame gebeurtenissen, sedert de opkomst van ons Land, tot aan het laatstgenoemde jaar, voorgevallen. – Eene geringe vergelyking van het gedrag der *Hollanders* en der *Britten*, zal u in staat stellen, om duidelyk te kunnen bespeuren, met welke eerlykheid, trouw en waare genegenheid, onze Voorvaderen, de *Engelschen* als hunne vrienden, bondgenooten en broeders behandeld hebben; maar gy zult integendeel uit het voorgaande ook ontdekken, dat wy het snoode gedrag der *Engelschen*, altoos tegen *Nederland* gehouden, niet anders kunnen beschouwen, als eene eigene ingewortelde kwaade hebbelykheid dier Natie, welke nooit anders bedoeld heeft en nog {p. 32} bedoeldt, dan gelyk ik reeds aanmerkte, *Neêrlands* gezegende welvaart, zo veel mogelyk te stooren.

ZOON.

Ik zie het, Vader.

VADER.

Maar daar zy dit altoos getracht hebben uittewerken, is het met reden te verwachten; want GOD beloont tog altoos vroeg of laat, de strafbaare euveldaaden, dat de gegronde lotsvoorspelling, eenigen tyd geleden, door een der grootste Dichteren deezer eeuw²⁵ omtrent *Engeland* gedaan, haare volkomene vervulling zou kunnen bekomen. Zie hier dezelve: – “*Engeland*, is over zyne gelukkige middaglyn gestapt; overdaad, pracht en weelde, hebben ’er byzonder de overhand genomen: door onverwachte rykdommen, verkreegen met het berooven van Vorsten en Inwooners in andere werelddeelen, zyn de voormuuren der *Groot-Brittanische constitutien* ondermynd: – Waarlyk ik verbeelde my, dat binnen korte jaaren, de inwooners van *Groot Brittannie*, geene andere zyn zullen, dan ontemmelyke heerschers, en laage zielen. – Dit zal de vrucht der overdaad; dit zullen de gevolgen weezen, van uwe gedroomde welvaart.”

ZOON.

Maar Vader gy hebt nog niets gesproken van den tegenwoordigen oorlog tusschen ons en de *Engelschen*. – Wat zyn tog de oorzaaken daarvan?

VADER.

Ik zal u deszelfs waare oorsprong ontdekken. De *Engelsche volkplantingen* in *Noord-Amerika*, meer en meer in welvaart toeneemenden, werden welhaast het voorwerp van ieders opmerking, vermits *En-*{p. 33}*geland*, het geluk der inwooneren bestond te krenken, door het geweldig afperssen van nieuwe belastingen, welke de *Amerikaanen*, de dwingelandy der *Britten* moede zynde, volständig weigerden optebrenge. *Engeland* begon allereerst de vyandelykheden. – Verscheidene aanzienlyke persoonen werden door het *Congres* afgevaardigd, en vertrokken over *Nieuw York* naar *Vrankryk*, *Spanje*, *Portugal* en elders, om dezelve, tot den koophandel met de *Coloniën* aantemoedigen. *Vrankryk* omhelsde den voorslag, doch de andere Mogenheden, en byzonderlyk de Staaten van ons Gemeenebest, vonden nog zwaarigheid, het voorbeeld van *Vrankryk* te volgen. – In den jaare zeventienhonderd zeven-en-zeventig, leverde de Ridder YORKE, een Memorie in, den Heer DE GRAAF, Gouverneur van *St. Eustatius* beschuldigende, dat hy de vyandelyke uitrustingen der *Amerikaanen*, oogluikende had aangezien, en het neemen van een Engelsch Schip, door een *Amerikaanschen Zeerover* had toegelaaten, en vervolgens dat hy de vlag der oproerigen, door de gewoone groet, van het Fortres zyns gebieds, had doen eeren.

ZOON.

Waren deze beschuldigingen gegrond, Vader?

VADER.

Neen en dus vervielen de eischen van zelve. – Zyn Majesteit, die met recht den roem van een voorbeeldig huisvader te zyn, met betrekking tot zyne kinderen, verdient, had als Vorst, als Rechter en Strafeischer over een persoon die niet onder het beryk zyner bestuuring behoorde, in het onderzoeken der opgenoemde beschuldigingen, naauwkeuriger moeten zyn; dan zou hy zyn karakter als Koning gehandhaafd, en de Heeren Staaten veel moeiten bespaart hebben; want Hunne Hoog Mog. het gedrag van den Heere DE GRAAF naauwkeurig {p. 34} onderzoekende, bevonden dat zyn Ed: niets gedaan had, dan het geen zyn pligt van hem vorderde.

ZOON.

Was de Koning hier mede voldaan, Vader?

VADER.

Ja: ten minsten het scheen dat hy zig het gedrag der Staaten liet welgevallen. – Ondertusschen was de hoogmoed van het Engelsche Hof, en de geweldenaryen, in meer dan een geval aan deszelfs nabuuren, gepleegt, oorzaak, dat *Engeland* met *Spanje* en *Vrankryk* in eenen Oorlog werden gewikkeld. – De beide Hoven gebruikten de krachtdaadigste middelen, om de *Britten* redelyker te doen denken; doch vruchtloos: zy volhardden in hunnen moedwil te vervolgen.

ZOON.

En hoe gedroegen zy zig omtrent ons?

VADER.

Als voorheen. – Eene enkele trek uit het Manifest, door de Staaten Generaal der Vereenigde *Nederlanden*, na dat *Engeland* ons den Oorlog had verklaard, op de Memoriën van den Ridder YORKE, het Parlement toegezonden, zal u van dat gedrag een gegrond denkbeeld geeven; dus luid dezelve:

“Reeds met het begin der vredebreuk tusschen de Ryken van *Groot-Brittanniën* en *Vrankryk*, zag men de havens van *Engeland* opgevuld met *Nederlandsche* onwettiglyk genomen en aangehoudene Schepen, die op de trouw der Tractaaten handeldreven, en geene andere goederen ingelaaden hadden, dan de zodanigen, welken by de uitdrukkelyken inhoud van die Tractaaten voor vrye en geoorloofde goederen waren verklaard. – Men zag deeze vrye Ladingen genoodzaakt de wet van willekeurige en overheerschend gezag te moeten {p. 35} ondergaan. – Het Kabinet van *St. James*, geene andere regels erkennende, dan het gewaand recht van tydelyk belang, vond goed, die Ladingen door een gedwongene koop aan de Kroon te eigenen, en ten behoeve van 's Konings Zeemagt te gebruiken. – De meest krachtige en ernstigste voordraagen van Haare Hoog Mog. over dusdanige handelwys waren te vergeefs, en de nadrukkelykste inroeping van het Tractaat van Koophandel, tusschen de Kroon van *Engeland* en de *Republiek* bestaande, was van geen de minste vrucht. – By dat Tractaat waren de Regten en Vryheden van de *Neutraale Vlag* ten klaarsten beschreeven, en ten sterkste gestaafd. – De onderdaanen van *Groot-Brittannie* hadden de voordeelen van dit Tractaat in het eerste en eenige geval, dat *Engeland* onzydig, en de *Republiek* in Oorlog is geweest, ten vollen genoten; die voordeelen konden thans, in het wederkeurig geval aan de ingezetenen van deezen Staat, zonder het hoogste onrecht, niet onthouden worden, en zo min als Zyne *Groot-Brittannische* Majesteit recht had, om de voordeelige werking van dit verbond, ten aanzien van de *Republiek*, te doen ophouden, even zo weinig konde aan hoogstdenzelven eenige bevoegdheid toegekend worden, om de *Republiek* van deszelfs aangenomene Neutraliteit af te trekken, en den Staat te dwingen, van zig te werpen in een' Oorlog, opgereezen uit oorzaaken, onmiddelyk betrekking hebbende tot rechten of bezittingen van hooggemelde Zyne Majesteit, buiten de paalen der verdedigings Tractaaten behoorende; en nochtans wierd dit Tractaat door Zyne Majesteit, al terstond, by het begin der onlusten met de Kroon van *Vrankryk*, ontzenuwd en verkracht. – De verbrekkingen en inbreuken van dit Tractaat aan de zyde van *Groot-Brittannie*, en de willekeurige gewysdens der Gerechts-Hoven van {p. 36} dat Ryk tegens de duidelyke sanctie

van het zelve Tractaat aanlopende, wierden van dag tot dag vermeenigvuldigd. – De weerlooze Koopvaarders van de Republiek moesten de onschuldige slagtoffers worden van de steeds toeneemende geweldenaryën der *Engelsche* Schepen en Commissievaarders. – Het bleef daar niet by. – De Vlag van den Staat zelfs wierd niet gespaard, maar door het daadlyk aantasten van het Convooy, onder den Schout by Nacht Graave VAN BYLAND, openlyk gehoond en geschonden. – Het bondigst vertoog te dier gelegenheid van wegens den Staat, onder het oog van Zyne *Groot-Brittannische* Majesteit gebragt, konde niets baaten. – De Schepen, uit dat Convooy genomen, wierden voor goede prys verklaard; en deeze hoon, den Vlag van den Staat aangedaan, wierd wel haast gevolgd door de openbaare schending van deszelfs Neutraal Grondgebied, zo wel in als buiten *Europa*. – Twee voorbeelden hier van zullen alleen aangeroerd worden. Het eene is den aanval op het Eiland *St. Martin*, en het daadlyk wegvoeren van verscheidene Vaartuigen, die onder het bereik van 't Canon der Fortresse geänkerd, ook aldaar, volgens het onschendbaar recht der Volkeren, een veilige schuilplaats hadden behooren te vinden. Het andere betreft de verregaande moedwilligheden door een *Engelsch* gewapend Vaartuig op de Stranden van de Republiek by het Eiland *Goedereede* gepleegd, waar door zelfs eenige Ingezetenen van dat Eiland, zig op het Strand bevindende, en niets kwaads kunnende vermoeden, aan het uiterste gevaar door het Geschut van dat Vaartuig wierden bloedgesteld, en gedwongen, zig landwaards te begeeven; – wegens dit ongehoord bestaan heeft de Staat op deszelfs zo billyke klagten al mede geene voldoening, hoe genaamd, kunnen verkrygen.”
 {p. 37}

ZOON.

Maar wat voorwendsel gaven de *Engelschen* tog wel, om den Oorlog ons verklaard, te billyken?

VADER.

Het Parlement bragt drie bezwaarpunten tegens ons in. – Mylord STORMOND was voorspreker in de Vergadering. – Zie hier de beschuldiging. – Voor eerst zeide hy, dat *Vrankryk* en *Spanje* den Oorlog aan het Moederland verklaarende, *Holland* genoodzaakt was, een zeker getal troepen en schepen, dit was in het jaar zestienhonderd agt-en-zeventig bedongen, aan den Koning te leveren. – Maar de Staaten wel wetende, dat de genoemde Mogenheden, dit niet gedaan hadden; en zig gevolglyk naar den letter van het Tractaat, niet verplicht achtende, *Engelands* onwettige eischen te volbrengen, bleeven met reden *Engelands* begeerten weigeren. – Het tweede punt betrof, het vergunnen van schuilplaats, aan den beruchten PAUL JONES, Hunne Hoog Mog. hebben zig dien aangaande op de treffelykste wyze verdedigd. Eindelyk het derde en laatste punt was, het schandelyk en verfoeijelyk Tractaat, zo als zy het noemden, door de Heeren van *Amsteldam* met de oproerige Coloniën van *Noord Amerika* aangegaan. – De Ridder YORKE, had zig over dit punt, in de hoonendste bewoordingen, tegen hunne Hoog Mog. uitgedrukt. Ik kan niet nalaaten, u de onbeschoftheid, waar mede hy van de aanzienlykste en braafste Heeren der grootste Stad onzer vrye Republiek, dorst spreken, voorteléezen. – “Sederd eenige tyd, had zyn Majesteit, ontelbaare blyken van de gevaarlyke oogmerken eener toomlooze cabale gezien; maar de papieren van Heer LAURENS, – behelzen de ontdekking van een *Complot*, waar van in de jaarboeken der Republiek geen voorbeeld is.” – Hier laat de beleefde Ridder, welke in ons land zo veele blyken {p. 38} van vriendschap, achting en genegenheid genoten had, na nog eens het sierlyk woord *Complot* gebruikt te hebben, het gedrag dier Edele Heeren volgen: – “uit naam des Konings een vaardige voldoening eisschende, en eene voorbeeldige straf, over hunne persoonen vorderende.” Alles wat Burgemeesteren van *Amsteldam* gedaan hadden, was, dat door hun Ed. Achtbaaren, zonder zelfbelang, en alleenlyk ten voordeele hunner Landgenooten, door welke hun Edelen voor de braafste Regenten erkend worden, by voorraad het ontwerp van een verdrag met de *Amerikaanen* opgesteld werd, om met hun in 't vervolg Koophandel te dryven; onder voorwaarde, dat zyn *Britsche Majesteit*, hen eerst voor een vry en onafhangelyk volk moest verklaaren.

ZOON.

Nu zie ik duidlyk, Vader, dat de *Engelschen* gantsch geene reden hadden, om de Staaten zo vyandelyk te behandelen.

VADER.

Ja Kind, zy hadden wel degelyk hunne reden daar voor: de *Engelschen* doen nimmer iets zonder oogmerk. – Een hunner Parlements Leden, heeft hun dit op de Manlykste wyze verweeten: – Het is Mylord RICHMOND, die de stem der waarheid dus deed hooren: – “Vervolgens ging Mylord RICHMOND over, om eenige aanmerkingen te maaken, op de drie punten, door Lord STORMONT bygebragt, en wel inzonderheid op het *derde*, als zynde volgens deszelfs opgaave het zwaarste. Hy ontkende, dat ’er een Tractaat tusschen de *Amerikaanen* en de *Hollanders* in de wereld was. Het voorgelezen Stuk, zonder tekening, zonder zegel, zonder bekragtiging, was alleen een bloot concept van iets, ’t geen in ’t vervolg zou kunnen plaats hebben. En kon zulk eene bloote schets van een toekomstend mogelyk {p. 39} Tractaat, een stuk in het jaar zeventienhonderd agt-en-zeventig, reeds begonnen, en echter tot hier toe nog niet voltooid, de waare en wettige reden zyn van het verbreeken der oude vriendschap met eenen Bondgenoot? Dit was iets, dat zyn Lordschap nimmermeer zoude gelooven. Neen, het was alleen een voorwendsel, om gelegenheid te hebben van de naarstige *Hollanders*, wien men hunne wettig verkreegene voordeelen misgunde, te plunderen; om de leedige Geldkisten van het Ryk, door de dwaaze verspillingen van het Ministry uitgeput, weder op te vullen met den ryken buit, die natie ontwongen. Het was dus *openbaare Dievery*, en met geen de minste schyn van recht te verdedigen; gelyk ook de redenen, in zyn Majesteits Manifest vervat, niet beter waren dan die van Lord STORMONT, als deels ongegrond, deels beuzelächtig, en over het geheel van geen genoegzaam gewigt, om den gedaanen stap te wettigen. De Hertog van RICHMOND eindigde met eenige scherpe aanmerkingen over het gedrag van het tegenwoordige bedorven Ministry in het algemeen, zedert het eerste begin der troebelen; en betuigde dat hy, zyne welmeenende aankantingen tegen derzelve verderffelyke maatregelen altoos gedwarsboomd en verydeld ziende, nu mogelyk voor de laatste maal in de Vergadering zoude verschynen, of liever dan, wanneer hy zyn Protest tegen den *Hollandschen* Oorlog op de Registers zou laten aantekenen.”

{p. 40}

TWEEDE SAMENSPRAAK.

ZOON.

Is het waar Vader, moet ik de verhalen, in de *Fransche Tieranny* vervat, niet allen gelooven?

VADER.

Neen myn Kind: – het grootste gedeelte van die afschuwelyke gebeurtenissen zyn nimmer geschied; en men plaatst dezelve thans, met reden, onder de verdichtselen, door haat en partydigheid verzonnen. In twee Dorpen door de *Franschen* afgebrand, en die genoegzaam verlaaten waren, kon weinig gelegenheid zyn, tot het pleegen van schandelyke wreedheden.

ZOON.

Dan zyn ’er nochtans eenige ongeregeldheden waarlyk gebeurd?

VADER.

Ja: – Maar denk, wat het vermogen van een staatzuchtig Vorst, als de Religiezucht ’er zig onder mengt, op het Algemeen, dat in *Vrankryk* tot gehoorzaamheid geboren schynt, kan uitwerken! – Daaden in de voorige eeuw gepleegd, worden in deeze afgekeurd, de stem van den Godsdienst en de Reden verheft zich en heeft zig thans ook in *Vrankryk* doen hooren, met dat gewenscht gevolg, dat men eenige mishandelingen, aan *Neêrlands Inwooneren* gepleegd, met afgryzen beschouwt. – *Vrankryks* uitmuntend gedrag in den laatsten Oorlog, omtrent onze krygsgevangenen, en in andere gevallen gehouden, strekt aan alle Oorlogvoerende Mogenheden ten voorbeeld. – Met één woord, de *Franschman*, een tot zachte aandoeningen genegen mensch, wordt geen barbaar, dan door de gevloekte kunst, die {p. 41} het teverregaande staatsbelang, en het allesoverheerschende bygeloof, in staat is, zynen redelyken geest inteboezemen. De *Spanjaarden* handelen beschaaft; FREDERIK DE

GROOTE, en de Keizerin aller *Russen*, verheffen, door hun vermogen, en een verstandig en redelyk staatsbestuur hunne Ryken tot den hoogsten top van eer. – Ja, JOSEPH DE TWEEDE, (om nu van andere Mogenheden te zwygen,) dat uitmuntend voorbeeld der Vorsten, die Edele HERVORMER, doet ons zien, dat onze eeuw, de beschaafdste, de verlichtste is.

ZOON.

Maar de *Engelschen*, Vader

VADER.

Zyn en blyven dezelfden. – *Engeland*, ten *Noorden* van ons gelegen, bestaat uit twee *Eilanden*, die zeer uitgestrekt, en in Graafschappen, welke voormaals zo veele Koningryken uitmaakten, verdeeld zyn. In de negende eeuw, wist zig een dier kleine Vorsten door list en geweld te verheffen, de overigen te verdryven, en zig Koning der beiden Eilanden te maaken. By dat recht van overheersching, is die verwaande Natie volhard: – zy noemen zig Meesters der Zee, en houden dien eernaam, door de buitenspoorigste geweldenaryën staande. – Ik heb u in onze voorige Samenspraak, schoon slegts in het voorby gaan doen zien, hoe de *Britten* met ons gehandeld hebben.

ZOON.

Ja Vader: – gy hebt my geleerd en beweezen, dat onze zegen en algemeene voorspoed, daar van de oorzaak was.

VADER.

Maar hoe komt het nu, dat de andere Mogendheden van *Europa*, de *Nederlanden* niet op dezelfde wyze benyden, en hun niet even kwaadaartig bejegenen?
{p. 42}

ZOON.

Dat weet ik niet Vader.

VADER.

Alle andere Natiën, zyn, gelyk ik zeide, beschaafd; overal is de stem der Menschelykheid doorgedrongen. De *Engelschen* alléén, zyn, gelyk hunne voorvaderen wild en woest gebleeven: de TILLOTSONS, de HERVYS, de YOUNGS, de STERNES, de LOKKES, POPES, RICHARDSONS, ADDISONS en NEWTONS, Leeraars, die de geheele wereld beschaafd, verlicht en geleerd hebben; hebben vruchtloos hunne kostbaare paalen, voor deeze wilde zwygen geworpen; geheel *Europa* heeft zig met de schatten van Wysheid, ons, door die onstervelyke Geesten nagelaaten, verrykt, maar de *Engelschen* zyn gebleven die zy waren; zo dat men heden, de RICHMONDS en BURKES uitgezonderd, zo weinig voorbeelden, van verhevenen, godvruchtigen, en over het geheel redelyk denkende Menschenvrienden, by hen vind, *als druiven in Siberiën*.

ZOON.

Hoedanig is hunne levenswyze onder elkanderen tog wel, Vader?

VADER.

Gy zult daar over best kunnen oordeelen, na ik u, hunnen onhandelbaaren aart, volgens een hunner eigene Landgenooten, afgeschetst heb. “De driften der *Engelschen*,” dus spreekt dien Schryver: “koomen het naast aan de razerny, de fraaije sexe zelve, deelt mede in deeze gruwelyke onstuimigheid des gemoeds. Men heeft voorbeelden, dat eenige onder haar, door het gezag haarer ouderen, in haare minnaryen gestoord, gezworen hebben, de eerste die zig maar aanbod te zullen aanneemen, en het ook getrouw zyn naargekomen. De vreemdste buitenspoorigheden, hebben {p.

43} onder lieden van allerlei rang en staat plaats: en de jeugd geeft aan hunne driften een onbepaald gezag.”²⁶

ZOON.

Verschrikkelyk!

VADER.

Daar de wetten weinig geëerbiedigt worden, en men de heilige band des Huwlyks dus willekeurig, en onëerbiedig behandelt, moeten de gevolgen, schoon anders alle gezellige deugden uit die waare bron van vergenoeging voortvloeijen, verschrikkelyk weezen.

ZOON.

Heeft dit waarlyk omtrent de Huwelyken plaats?

VADER.

O ja: – “De schandelykste vereenigingen, zyn in *Londen*, de hoofdstad van het Ryk, algemeen; – geboden worden in die gelegenheden niet afgekondigd; men heeft ’er bevoorrechte plaatsen, daar men alles trouwt wat zig aanbied, zonder onderzoek en getuigen. Aan ’t eind van *Westmunster*, is een Kapel, daar men zonder verdere omslag voor elf guldens trouwt. Arme Leeraars doen het voor vyf schellingen. – Deeze Huwelyken zyn van kracht, en kunnen niet dan door een Acte van ’t *Parlement*, veel geldverspilling, en groote voorspraak verbroken worden.” – POPE en RICHARDSON, twee hunner voornaamste Zedemeesters, bevestigen, daar zy dit gedrag veroordeelen, de waarheid van myn zeggen.

{p. 44}

ZOON.

Maar zyn ’er in *Engeland* dan geen wetten, om zulke buitenspoorigheden te beteugelen?

VADER.

De *Engelschen* kunnen zich beroemen, zeer volmaakte Wetten te bezitten; – maar die dolle Landaart stoort zig zo min aan de Wetten, als aan hen die dezelve handhaven en vormen. – Twee voorbeelden zullen genoeg zyn om myn gezegde te staaven. – Terwyl de Graaf van LEICESTER de hatelykste rol in de *Nederlanden* speelde, zag men de *Engelschen* in hun Land Toneelen openen, die gantsch *Europa* verbaasden. – MARIA STUART, Koningin van *Schotland*, gemalin van HENDRIK DEN TWEEDEN, Koning van *Vrankryk*, en Nicht van ELISABETH, Koningin van *Engeland*, was, na den dood van haaren Gemaal, weder naar *Schotland* gekeerd, doch genoot zeer onvolkomen, de gewenschte rust, die zy zig van haare onderdaanen beloofd had. Het gemeen, dat nergens op den gantschen aardbodem, wispeltuurger en onbestendiger is dan daar, vatten de wapenen tegen Haar op; de Legers werden handgemeen, dat der Koninginne wierd verslagen; zy vluchtte naar *Engeland*, en begaf zig onder de bescherming van haare Nicht ELISABETH. – Hier hoopte zy, volgens het recht der bloedverwandschap, hulp en ondersteuning te zullen erlangen; maar neen: ELISABETH wier karakter wy hebben leeren kennen, hield de ongelukkige Koningin negentien jaaren gevangen, na welken tyd men haar beschuldigde van handdaadig geweest te zyn, aan eene samenzweering met de *Roomsch Catholiquen*, om ELISABETH, te onttroonen en van kant te helpen. – Veertig Rechters, schoon door MARIA gewraakt, als zynde eene souvereine Vorstin, en aan geen Rechtsgebied onder-
{p. 45}worpen, vonden geen zwaarigheid, Haar zonder reden, doodschuldig te noemen. De wreede ELISABETH bekrachtigde het vonnis. Vruchtloos wendde de Koning van *Vrankryk*, en de Zoon van MARIA, welke reeds onder den naam van JACOBUS DE ZESDE, in zyn moeders plaats tot Koning van *Schotland*, verheven was, alles aan, om de uitvoering van zulk een haatelyk en schandelyk vonnis te verhinderen. De wreede en bloeddorstige *Engelschen*, schreeuwden om den moord te willen zien

voltrekken,²⁷ en de onschuldige MARIA, de weduwe eens grooten Konings; en gebooren Koningin van *Schotland*, de schoonste en deugdzaamste Vrouwe van haare tyd, werd op een Schavot, door den Beul, het Hoofd van 't Lichaam gescheiden. – Zy betuigde, tot aan haar laatste oogenblik, nooit op het leven van ELISABETH toegelegd te hebben; en stierf met die standvastigheid, welke de vlekkelooze deugd eigen is.

ZOON.

Dit verhaal heeft my getroffen, Vader.

VADER.

Zo moet het elk rechtgeaart mensch doen, myn Zoon. – De tweede gebeurtenis, die ik u verhaalen zal, is een daad, waar van men met recht mag zeggen, dat zy de *Engelschen*, tot eene eeuwige schande zal verstrekken, en die u hunnen aart duidelyk zal doen kennen. – KAREL DE EERSTE, trachtte, op het spoor zyner Voorvaderen, de paalen van zyn Koninglyk gezach uittebreiden. – Het *Parlemen* daar en tegen wendde alles aan, om de rechten van den Vorst te besnoeijen; hier uit ontstond eerst het misnoegen; doch KAREL, die alle voortreffelyke eigenschappen bezat, om het Ryk {p. 46} gelukkig te maaken, indien slegts zyne onderdaanen minder onhandelbaar en woest geweest waren, gaf van zyne zyde alles toe, bevestigde 's volks voorrechten, ja vermeerderde dezelve.²⁸ Dan het *Parlement*, uit een hoop zinnelooze dweepers bestaande, en door het grootste gedeelte der Natie ondersteund, nam toevlucht tot de wapenen. De Koning versterkte zig mede, en welhaast geraakten de beiden partyen slaags; het burgerbloed stroomde, en KAREL werd, schoon de kans lang gelyk gestaan had, eindelyk verslagen. – Hy week wel naar het *Schotsche Leger*, doch dit had reeds de zyde van het *Parlement* gekoozen; en maakte 'er geen geweeten van, een' Koning, die onder hun geboren was, en hen uitsteekend beminde, op de verraderlykste, en lafhartigste wyze, voor vierhonderd duizend ponden sterlings, aan zyne bitterste vyanden te verkoopen; een daad zo schandelyk, dat de vlek daar van door den tyd nimmer is uittewissen. KAREL wierd gevangen gezet, en met de grootste verachting, door het graauw, dat alle wetten en beschaafdheid met voeten trad, behandeld. – Eindelyk kwam het *Parlement* tot dien stoute stap om 's Konings gedrag in een Rechtsgeding te onderzoeken, Honderd drie-en-dertig persoonen, veroordeelen en vonnisten den Vorst, om door beuls handen het leven te moeten verliezen. Deeze nooitgehoorde rechtspleeging, indien men den moord aan een schuldellozen en wettigen Koning, dien naam mag geeven, werd in het aanzien van de *Engelschen*, op een schavot voltrokken.

ZOON.

Welke moordenaaren!
{p. 47}

VADER.

Ja, Konings moordenaaren. – Overal is de Konings moord een gruwelyk bestaan; maar overal ook is het de misdaad geweest van een enkel ondier, en nergens dan by de *Engelschen*, heeft men iets dergelyks zien gebeuren, want KARELS dood is de misdaad der geheele Natie. – Waar zag men ooit een land, dat meer doordrenkt werd met het bloed van deszelfs bewooneren en heerscheren? De Natuur schynt met het leven dier ongelukkigen te spelen. Hebben nu zulke menschen wetten? en zo zy 'er al hebben, waar toe dienen zy hun anders, dan op dat zy hunne woestheid toonen, door de verachting die zy 'er voor doen blyken.

ZOON.

Zo is het, Vader.

VADER.

27 ROBERTSON, Historie van *Schotland*, 3de deel, pag. 79.

28 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*; 7de deel, pag. 172.

KAREL was de beste Koning die 'er ooit over *Engeland* heerschte, trouwens ware hy een tierannig of onkundig Vorst geweest, dit lot zou hem niet ten deel gevallen zyn. – Zyne laatste woorden tegen de Geestelyken, die hem op de moordplaats verzelden, uitgesprooken, zyn genoeg, om u een denkbeeld van zyn verheeven karakter te geeven: *Vermaan myn' Zoon*, (dus sprak hy,) *nimmer mynen dood, op myne Moordenaaren te wreken*.²⁹

ZOON.

Hoe godvruchtig, hoe menschlievend was dit!

VADER.

Voor zyne vyanden in de uren des doods te bidden, voor al, wanneer 'er uit de bejaaging van wraak, de verschrikkelykste gevolgen kunnen ont- {p. 48} staan, geeft, gelyk gy wel zegt, godsvrucht, menschenliefde, vertrouwn op 's Hemels rechtvaardigheid, en standvastigheid te kennen. – Deeze christelyke deugden hebben zyne vyanden hem zelfs niet kunnen betwisten. Een der leden van het *Parlement*, schoon hy den Vorst mede had helpen doemen, betuigde openlyk, dat KAREL, alle de deugden en bekwaamheden bezat, die men in een groot Vorst, kon verwachten. – Andere voorbeelden, gaan wy voorby; men zal u, uit verscheidene gevallen, bewyzen, dat de *Engelschen*, steeds de uitspraaken hunner rechtbanken veracht, schavotten omvergerukt, de beuls verdreeven, de doodschuldigen beschermd, en dikwils den niet ter doodverwezenen, zelve om het leven gebragt hebben. – In het jaar zeventienhonderd drie-en-zeventig, werd een lasterschrift tegen den Koning, door beulshanden verbrand; – daadlyk rukte men, in het gezicht van het gerecht, den brandstapel om, – een uit het Gemeen, las, met denzelfden styl en bewoording, waar mede de Secretaris het vonnis over het lasterschrift had uitgesprooken, een ander geschrift, aan het graauw voor, waarna zy het voorgemelde vonnis der Justitie veroordeelden, en verbranden. Alle de omstanders zegenden dien leezer, en riepen: *Lang leeven WILKES, en de Vryheid!* – Een enkele Lord GORDON, was in het voorige jaar in dat Land, vermogend genoeg, om duizende schelmen, die in oproer en wreedheid behaagen vonden, in zyn belang te trekken, en hun in de verkrachting der algemeene wetten, te doen stemmen; ja in den eersten aanval van hunne dolheid, tot de daadlyke uitvoering van brandstichting, moord, en vrylaating van allerlei gruwelen aantespooren. – Zy die GORDON verzelden, braken na alvorens, de *Roomsch Catholique* Kerken, die naar uitspraak der wetten gesticht waren, en door dezelve beschermd werden, verbrand te hebben, de gevan- {p. 49} genissen open, verwoestte dezelve, en de menigte schelmen, die, van wegen hunne wandaaden, aan de Maatschapy gepleegd, gestraft moesten worden, werden weder op de Maatschapy losgelaaten, of, liever, vryheid gegeeven, van zig over hunne rechtmaatige straf, te wreken. – Het is waar, een aantal booswichten zyn gestraft; maar de aanvoerder dier gruwelen, een uitzondering in de wet wetende te maaken, is, tegen alle redelyke verwachting aan vrygesproken.

ZOON.

Maar Vader: ik zou denken dat die Lord, als aanvoerder, van al het wanbedryf, met de uitvoerders moest gestraft geworden zyn.

VADER.

Gy hebt gelyk; – maar de wetten der *Engelschen* keuren niemand strafbaar, die vóór kan wenden, dat hy by het aanvoeren van een misdaad, de gevolgen, hoe yslyk die ook zyn mogen, niet bedoeld heeft. Ik geloof, dat die wet, in veele opzichten zeer goed is; maar deeze uitzondering had by Lord GORDON geen plaats. – Meer dan een uit de vergadering hadden de natuurlyke gevolgen van zulk een woeste muiltucht, hem voor oogen gehouden; – doch vruchtloos. – Het geen men voorzeggd had, gebeurde; de letter der wet sprak hem te eerder vry, om dat tog de misdaad slegts aan *Roomschgezinden* gepleegd was, in welken te mishandelen de *Engelschen* veelal hunnen

29 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, 7de deel, pag. 204.

Godsdienst stellen; terwyl GORDONS werktuigen (de onnozelen draagen aldaar doorgaans de schuld) gehangen werden.

ZOON.

Hoe gaat het toch wel met de wetten der krygstucht, Vader?

VADER.

Deeze vraag zal de edele Lord *Richmond* voor my be-{p. 50}antwoorden. – “Hy zegt, dat ’er geene de minste krygstucht onder de soldaaten wordt gehouden. Dat de barbaarsheid zo verre de overhand onder hen heeft genomen, dat zy onder geene orde meer te brengen zyn: – dat den woesten soldaat de vrye teugel gelaaten, of liefst door de Officieren aangehitst wordt om barbaarscheden te pleegen, die de menschlyke natuur met schande bedekken. In plaats van de troepen tot verdediging van het burgerlyke recht te doen strekken, en te beletten dat zy eenige daaden van geweld pleegen, behalven in daadlyke aanvallen tegen den vyand, waarin men geweld met geweld te keer moet gaan, heeft men hun toegelaaten, huizen te plunderen en te vernielen, weerlooze mannen en vrouwen aantevallen, en baldaadig te kwetsen.” – Ik heb een echt bericht gekregen vervolgt zyn Edelheid, “dat een van onze soldaaten een vrouw de vingers heeft afgehakt, om dat hy haare goude ringen niet schielyk genoeg kon krygen.” – Deeze godvergetene handelwyze, die het wreed en roofzuchtig karakter der *Engelsche Krygsknechten* volmaakt afschildert, wordt nog levendiger door den *Amerikaanschen Generaal* WASHINGTON, in ’t licht gesteld.

ZOON.

Laat my, om der *Britten* aart en inborst wel te kennen, zulks toch hooren.

VADER.

Het *Congres van Noord-Amerika*, had in het jaar zeventien honderd zeven-en-zeventig, zeven personen aangesteld, om over het gedrag der *Engelschen*, jegens hunne landgenooten, en derzelver bezittingen, onderzoek te doen, en heeft daar op de volgende berichten bekomen; – zynde dit gebeurtenissen, welken door getuigen, met eeden bevestigd zyn, en waar tegen de *Engelschen* zig nimmer zullen {p. 51}kunnen verdedigen. “Overal in *Amerika*, zyn de vreesselykste sporen, van de onbeschoftste baldaadigheid nagelaaten. – De officieren en soldaaten van ’s Konings leger, hebben om het zeerst in wreedheden, trachtten uittemunten. – Men heeft, buiten eenige noodzaakelykheid, uit doller brooddronkenheid, de schoonste landstreeken verwoest, en inzonderheid het graafschap *Westchester*, de steden *Newark*, *Elisabeth Town*, *Woodbridge*, *Brunswyk*, *Kingston*, *Prince Town* en *Trenton*. – Men heeft, openbaare gebouwen omvergesmeeten, de woningen in de assche gelegd, en de eertyds vruchtbaare, welbebouwde en sterkbevolkte steden, veranderd, in een treurig schouwtooneel, van de jammerlykste verwoesting. – Duizenden, die buiten staat waren van zig te verdedigen, hadden zig op genade overgegeeven; maar men heeft bevonden, dat de *Engelschen* daags voor den slag van *Prince Town*, het besluit genomen hadden, van niemand te ontzien. – De behandeling die de menschen toen ondergaan hebben, is zo ysselyk geweest, dat het, ’t geloof te boven gaat. – Officieren, en sommigen onder hen van den eersten rang, heeft men zwaar gekwetst, en buiten staat van verdediging gebragt. – Eenigen zyn verminkt, en anderen vermoord geworden. – De Heer ROSENBERG, een bedienaar des *H. Euangeliums*, is te *Trenton*, niettegenstaande, hy knielende zyne moordenaaren op de hartbreekendste wyze om genade smeekte, in koelen bloede, omgebragt.”

ZOON.

Maar Vader hoe zullen de *Engelschen* immer zulk een gedrag voor GOD verantwoord kunnen?

VADER.

Bemoeit een *Engelschman* zig daar mede, myn Zoon? kan een volk dat de pynlyke ontwaaking van {p. 52} hun strafwaardig geweeten, door het buitenspoorig misbruik, der geest- en gevoeluitdoovende dranken, vermoord, verstandig en bedaard over de pligten, die het aan GOD, zig zelve en hunnen medemenschen verschuldigd is, denken, kan het dezelve in dien zwymeldrift betrachten?

ZOON.

Neen, Vader.

VADER.

De gruwzaame buitenspoorigheden, die uit de dronkenschap voortspruiten, en waar aan geen volk, zig meer dan de *Engelschen* schuldig maakt, zyn zeer menigvuldig. Het is genoeg bekend, dat personen van allerleye staat en rang, zig daaglyks aan die misdaad schuldig maaken. Een voorbeeld, uit duizenden, kan ik niet voorby te verhaalen. De negende *July*, van 't jaar zeventien honderd negen-en-zeventig, nam de Hertog van *Ancaster*, Lord, en Groot Kamerheer van *Engeland*, des morgens medicynen in: doch, zig kort daar na herinnerende, dat hy des middags verscheidene vrienden ter maaltyd had genoodigd, gebruikte hy een sterk braakmiddel om zyn maag te ontlasten, en zig tot den maaltyd gereed te maaken. – Hy dronk, als een recht *Engelschman*, dien middag vyf flessen Roode, en zes flessen Champagne wyn, kreeg oogenbliklyk een hevige koorts, en stierf. – By alle Menschen heeft de dronkenschap, die uitwerking, dat zy, na de redeneering verdooft te hebben, de heerschende gemoedsnygingen van den beschonkenen natuurlyker wyze voor den dag doet komen. De drank verdryft de vrees en behoedzaamheid; een Mensch, in dien staat zynde, is zo min bekwaam om zyne zielseigenschappen te bedwingen, als zyn beenen voor struikelen te behoeden. – De wyn maakt den *Spanjaard* trotscher, – “De *Franschen* gezelliger; – den *Duitscher* luidruchtiger en onderneemender; – den *Hollander* vryer, en stout- {p. 53} moediger, maar de *Engelschen* gaan in de beestachtige razerny hunner dronkenschap zo verre, dat zy zig dikwils met eeden verbonden hebben, om de eerste hunner medeschepselen, die hen op den weg mogt ontmoeten, te vermoorden; en hebben hun woord maar al te wel gestand gedaan.³⁰”

ZOON.

Maar Vader, kunnen de leeraars in *Engeland* door hunne zeden die wreedheden niet beteugelen?

VADER.

Neen myn Kind: de *Engelschen* eenmaal de banden der burgerlyke wetten verbroomden hebbende, belagchen en bespotten den Godsdienst en deszelfs vermogen. – Men ziet in *Londen*, des nachts, op de voornaamste plynen, de vuilste zonden, en de onnatuurlykste beestachtigheden, zonder eenige stoornis, bedryven. – 'Er gaat byna geen dag om, of de publyke nieuwspapieren, doen elks hart, behalven dat van een' *Engelschman*, door het verhaalen van gepleegde zelfmoorden, sidderen. – De man op wetten noch Godsdienst achtgeevende, veracht en verlaat zyne vrouw als het hem goeddunkt, en deeze neemt daadlyk tot den moord van haaren echtverbreeker den toevlucht. Om de minste verdrietige voorvallen aan het menschlyke leven verknocht, is het pistool of de strop het gereede werktuig, waar mede de *Engelschman* zyn lot bepaalt. Zeer natuurlyk heeft een *Fransch Schryver* een' *Engelsch* huisvader, de drangredenen tot den zelfmoord, in den mond, gelegd. – Verbeeld u een man, met den dolk in de hand, zyne vrouw en kinderen, welken geknield rondom hem liggen, dus te hooren aanspreken. – “Ik heb nu veertig {p. 54} jaaren achter een dezelfde zon gezien, en thans is het gezicht derzelve my onverdraaglyk. – Wat toch is het leven, en hoe gaat het voorby? – de eene helft van den tyd is men dood, en de andere ongelukkig: men heeft een lichhaam te onderhouden, kinderen op te voeden, een wyf te slaan en schulden af te doen: men wordt geplaagd door de wetten, de modes, het wisselvallig geluk en andere omstandigheden. – Ik walg van zulk een leven, en het is niet mooglyk dat gy 'er meer smaak in zoudt hebben, dan ik. – Ik wil u

30 Aart en inborst der *Britten*, uit het Engelsch vertaald.

de gunst bewyzen van 'er u uit te helpen. – Tot wat einde toch zoudt gy leeven? om zulke dwaasheden te begaan als ik begaan heb, om onze vyanden te beminnen, en de liefde te plaatsen daar de haat moet weezen? – Neen laten wy in de voetstappen van onze braave voorzaaten wandelen. – Hebben zy ons allen geene voorbeelden gegeeven van de verachting, die een rechtschaapen inboorling van *Engeland* voor 't leven moet hebben? – Uw overgrootvader heeft zig vergeeuen, en uw grootvader zig verdronken in een poel: – Zie daar de dierbaare koord waar mede uwe grootmoeder zig heeft verhangen. – Beschouw die heerlyke muuren, overal versierd met tafereelen, die den dood uwer voorouderen vertoonen. – Sommigen van hun hebben zig verwurgd, anderen zig een gloeiend yzer in de harsenen gestooten. Het grootste gedeelte heeft zig op deeze plaats van kant geholpen, en geen van allen heeft naar den dood willen wachten. – Kunnen wy niet zowel als zy het leven afleggen, wanneer 't ons een last wordt? – laten wy sterven als braave lieden, en onze schuldeisschers te gelyk met de geneesheeren te leur stellen. Terwyl de geheele waereld in onrust blyft, zullen wy dus eene eeuwige rust genieten.” Wat nuttigheid doen de voortref- {p. 55}lykste zedelessen, op zulke barbaarsche gemoederen? – Het geen de YOUNGS, de TILLOTSONS, en CLARKES niet hebben kunnen uitwerken, zullen de tegenwoordige leeraars vruchtloos betrachten. – En, och myn kind! hoe zeer moet het een *Christen* grieven, als hy hoort dat zelfs het gros der leeraaren, door hun gedrag en wandel toonen, dat zy, wel verre van onberispelyk te weezen, integendeel, eigenzinnig, genegen tot toorn en den wyn, vechters, vuilgewinzoekers, en ydelheidspreekers zyn. – Ja ik durf u verzekeren, dat, weinige braaven uitgezonderd, de meeste Predikanten, door hun ergerlyk leven, den Godsdienst, en de zedeleer van CHRISTUS, meer nadeel toebrengen, dan alle de *Deïsten*, waar van *Engeland* vol is, zaamen genomen. – Ik zal niet uitweiden, om u te bewyzen, dat zy zig behalven aan moord en valsche handtekening, ook aan dronkenschap, en ongodsdienstigheid schuldig maaken. – Het zal genoeg zyn, als ik u verzeker, dat hunne onbezonnenheid, woestheid, spotzucht en ongevoeligheid, zelfs by de hoofden der kerk, de Bisschoppen, zo algemeen in zwang gaat dat Mylord RICHMOND, in een der vergaderingen van het *Parlement*, staande den gehoude oorlog met de *Amerikaanen*, zig gedrongen vond hunne Hoog Eerwaardens de volgende gegronde verwytingen toetevoegen. – Kunnen wy, dus spreekt hy, “ons wel te veel haasten, om van deeze moordtooneelen een einde te maaken? – Ik moet het zeggen Mylords, schoon ik weete dat ik een taal spreek, die niet naar de hedendaagsche mode is; – daar zal eens een tyd komen, wanneer, elk van ons, voor GOD rekenschap zal moeten geeven van al het bloed dat 'er gestort is; het bloed van broederen dat wy eerbiedigen en beschermen moeten. – Naauwlyks durve ik my, naar de bank der Hoog Eerwaarde Bisschoppen keeren, om hunne medewer- {p. 56}king te eisschen, dat 'er eens een einde gemaakt worde aan de wreede slachting, van *Christenen*, van *Protestanten*. – Men lacht om zulke zogenaamde stichtelyke beweegredenen; – ja de *Bisschoppen zelve lachgen 'er mede*: – Maar zy behoorden te bedenken, dat zy hier voornaamlyk zitten, om ons vredelievendheid, zachtheid en toegeeflykheid in te boezemen; – en dat het staatsbelang, by hen in de tweede plaats moest komen. – Is het niet een openbaare spotterny, dat zy, wanneer een enkele ongelukkige ter dood moet veroordeeld worden, de kamer verlaaten, om dat zy kwansuis in bloedzaaken geen stem kunnen geeven; terwyl zy niet schroomen, hun zegel te hangen, aan bloed besluiten, die aan zo veele duizenden het leeven kosten? – Maar ik heb het reeds gezegd; – drangredenen van Godsdienst en menschlievendheid hebben thans geenen invloed meer.”

ZOON.

Och! – zyn dit navolgers van CHRISTUS, van Hem die zo nederig zo zagtmoedig van harte was!

VADER.

Neen myn Kind: *De leiders van dit volk zyn verleiders. – Zy zyn huichelaars en boosdoenders. – Zy verkeeren Gods wetten en ontheiligen het heiligdom. – Zy genieten het vette der aarde, en kleeden zig prachtig: – maar de zwakken versterken zy niet, ook worden de gewonden door hen niet geneezen. – Zy brengen het weggedreevene niet te rechte, en wenden geen pooging aan om het verlorne weder te zoeken. – Zy zyn moordziek, en vermenigvuldigen de weduwen in het midden*

van hun. – Daarom staat het te vreezen, dat GOD, voor wiens aangezicht, zy telkens, met bebloede handen verschynen, hen, door het zwaard, dat zy zo gereed tegen elk wetten, zal doen omkomen. {p. 57}

ZOON.

Maar waarom, maakt de tegenwoordige Koning, daar de leeraars het noch doen willen, noch doen kunnen, door zyn gezach, geene verbetering in *Engeland*?

VADER.

De Koning heeft in *Engeland* byna op alles invloed en vermogen, behalven op het beschaaven en verbeteren van Wetten, Godsdienst en Zeden. – Het *Parlement* houdt de bestuuring daar over, in handen. – De Koning, is de lastdraager die in weerwil van zig zelven, alles op zig moet neemen, 't welk den raad niet verkiest te draagen. – Niemand heeft myns weetens met meer vrymoedigheid en waarheid, het karakter der tegenwoordige *Parlements Leden* afgeschetst, dan de Predikant HORNE. Deeze had in het jaar zeventienhonderd zeven-en-zeventig, den aanval van 's Konings leger op de *Amerikaanen*, by *Lexington*, waarby de laatsten het meest geleden hebben, een moord genaamd; waar op de Procureur Generaal uit 's Vorsten naam, voor de rechtbank eischte, dat HORNE zou gestraft worden. – De rechtspleeging duurde van 's morgens ten negen, tot 's avonds ten zes uren, hebbende de Heer HORNE, zyn eigene zaak, met de uiterste vrymoedigheid bepleit, en alleen meer dan vier uren achter elkander gesproken. – “Hy beschouwde het *Parlement* als grootendeels bestaande, uit een verachtelyke hoop omgekochte huurlingen; 's Konings leger als struikroovers en moordenaars; de Staats-Ministers als overgegevene schurken, die uit een snood eigenbelang, de geheele natie in het verderf nederstorten; de Procureur Generaal, als een oppasser uit een bordeel huis, die op bevel zyner Meesters, de schaamtelooste dingen moest uitvoeren, zo dat geen man, die eenig gevoel van eer en deugd had, zulk een haatelyke en verachtelyke post zou {p. 58} kunnen waarneemen.” – Aan deeze en dergelyke gegronde verwytingen stoort het *Parlement* zig niet, integendeel, zy vermeerderen op het spoor hunner voorzaaten, hunne boosheden en gruwelen.

ZOON.

Maar Vader, gy hebt my wel veele voorbeelden van onmenschyke boosheden, van brandstichtinge, roveryen, ja zelfs van eenige moorden verhaald. Maar van byzondere uitgezochte wreedheden, daar van heb ik u nog niet hooren spreken.

VADER.

Gy bedoelt zekerlyk zulke barbaarschheden, die, zonder bewys van waarheid, in de *Fransche Tieranny*, met menigte zyn verzonnen? – wel nu: – ik zal u in het vervolg zo veele waarachtige gebeurtenissen van dien aart mededeelen, dat gy zult beeven myn kind, over de wreedheid waar toe zig de natuur van eenen *Engelschman* kan verlaagen.

ZOON.

Zeg my die Vader; op dat ik hun al myn haat en verachting doe blyken.

VADER.

GOD bewaare my, myn Zoon, dat ik, tot zulke *onchristelyke einden*, u de geschiedenis van het hart der *Britten*, zou leeren kennen, wy mogen volgens de Godlyke wet van onzen Verlosser, onze vyanden niet haaten, noch hun, als zynde onze natuurgenoeten, verachten. – Het is ons wel geoorloofd onze naasten tegen de roovers en moordenaars te waarschouwen; ja zelfs derzelve booze aanslagen, der wereld te ontdekken. Maar wy mogen geen vuur van den hemel afbidden, om hen daar door, voor tyd en eeuwigheid ongelukkig te maaken.

{p. 59}

ZOON.

Vergeef my myne drift, Vader! ik zal myn best doen om voor de *Engelschen* te bidden en hen weldaadigheid te bewyzen.

VADER.

In het eerste geval, zult gy het voorbeeld van CHRISTUS volgen, die aan het doodlyk kruishout voor zyne vyanden bad en uitriep, *Vader vergeeft het hun, want zy weeten niet wat zy doen.* – En in het tweede zult gy, door eene lafhartige wraak, niet met wederwraak te vergelden, toonen, dat den *Hollandschen aart*, u, en ons allen, nog op dezelfde wyze bezielt, als eertyds den onvergelykelyken zeeheld, DE RUITER.

ZOON.

Wat is 'er dan toch gebeurd, Vader?

VADER.

Ik zal het u verhaalen. KAREL DE TWEEDE, zond in het jaar zestienhonderd vier-en zestig, een smaldeel van twee-en-twintig schepen naar de Kust van *Guinea*, en beval het schelms opperhoofd, HOLMES naamlyk, wiens aart en inborst ik u reeds beschreeven heb de bezittingen van de *Westindische Compagnie* aldaar, wegteneemen, schoon het in een tyd van volle vrede was. – De *Engelschen* verbonden zig met eenen JAN KABESSO en de *Negers* van *Adja*, om niet alleenlyk de *Hollanders*, op de medogenlooste wyze van hunne eigene goederen te berooven, en in de gevangenis te folteren; maar zelfs om het *Hollandsch Guarnizoen*, na men hun het leven toegezegd had, op de beestachtigste wyze te mishandelen. – De godloosheid verhefte zig hier ten hoogsten trap: – ja het scheen, of de geest der boosheid, al zyn vermogen beproefde, om zyne volkomene overwinning op het hart der *Britten*, te volmaaken. – De moordlust begon {p. 60} allereerst, met veertien menschen van het leven te berooven; doch FRANS SELWYN, de oversten der *Engelschen*, niet voldaan met zyne schuldellooze en overwonnene medeschepselen, door eenen oogenblikkelyken dood, van het dierbaar leven te berooven, vond welhaast een middel uit, om door zyn duivels rot geholpen, dit veel te voortvaarend moorden, in de langzaamste en wreedste foltering te veranderen. – Zekere Sergeant, hunne barbaarsche razerny ten deel vallende, werd, zonder deernis, eerst de vingers, toen de neus, en daar na het hoofd afgesneeden. Het zelfde lot viel mede eenen Konstapel ten deel, met dat onderscheid, dat men hem in plaats van de vingers, de ooren afvilde.

ZOON.

ô Myn GOD!

VADER.

Verbeeld u de jammerklagen, welke die elendigen uitboezemden! doch een *Engelschman*, weet, als hy zig met het bloed zyner natuurgenoeten bezoedeld mag zien, van aandoening noch medelyden. – Een soldaat, door die monsters aangetast, werd op den grond gesmeeten, en terwyl hy in de benaauwdheid zyns harten, tot GOD om hulp schreeuwde, met een verroest Bootsmans mes, de keel afgezaagd.

ZOON.

Dat zyn barbaaren!

VADER.

'Er zyn geen gepaste woorden te vinden, om deeze gruwelyke daad, met alle vereischte kracht te beschryven. – Roep uwe verbeelding te hulp myn kind! En bedenk, hoe aaklig de bloedtooneelen waren, welken die schelmen van tyd tot tyd openden. – Hier zag en hoorde men, de weerloozen, by het hair vloekende langs den bebloeden grond sleepen

{p. *}

MOORD OP DE KUST VAN GUINEA.

[illustratie]

Zie Néerlands weerloos volk, van 't Levenslicht berooven.

De Britten zyn hier Beuls, en de Aarde is 't moortschavot.

Deez' Monsters, gaan in 't wôen, den tyger zelfs te boven;

Maar het vergooten bloed, roept, eeuwig wraak! tot God.

{p. *} }

[blanco]

{p. 61} }

en als zwynen den keel afstooten. – Daar werden de hoofden, armen en beenen der verslagenen van het lichaam afgescheiden: SELWYN, gaf op de sterkte van *Annemabo*, aan de Negers verlof, om de verstorvene en reeds der aarde toebetrouwde lyken, uit haare rustplaats te rukken, de hoofden, van de half verteerde lichhaamen, naar het hart uitgetrokken te hebben, afhakken, op pieken te steeken, en als *Engelsche Glorie tekenen*, op weerlooze en doode *Hollanders* bevochten, rond te draagen³¹ – Maar laat ik voor het tegenwoordige niet langer stilstaan, by voorwerpen, die de menschlykheid doen sidderen. – Neen myn Zoon; laat ons, het gedrag van Neêrlands grootsten zeeheld, van DE RUITER, beschouwende, ons getroffen hart herstellen.

ZOON.

Wat verrichtte die groote man?

VADER.

De Staaten, vruchtloos aan KAREL geklaagd hebbende over deeze geweldenaryen, werden genoodzaakt den Admiraal DE RUITER, welke met een esquader schepen te *Mallaga* lag, overtezenen om ware het mogelyk, den moedwil der *Engelschen* te beteugelen. – Welhaast was die dappere held op de kust van *Guinea* Overwinnaar; doch die groote man, die *Christen*, rekende het te ver beneden zyn eer en waardigheid te zyn, op ontwapende gevangenen te woeden, en de *Engelschen* de bedreevene wreedheden betaald te zetten. – Integendeel, deed hy de menschlievende aandoeningen van een' *Hollander*, jegens de weerloozen blyken: de beroofden ondersteunde hy, de gevangenen werden op zyn bevel verkwikt; weezen en wedu- {p. 62} wen vonden aan hem een vader en man. – Met één woord, DE RUITER vermeerderde *Engelands schande*, door de zachte wetten van GOD, en die van *Nederland* optevolgen. – Wat dunkt u myn Zoon, zyn de evengemelde voorbeelden, vooreerst niet genoeg, om u den aart en inborst der *Engelschen Natie*, over het algemeen te doen kennen? – Hunne zeden zyn barbaarsch; voor hunne Wetten en Godsdienst, hebben zy noch ontzach, noch eerbied; – zelfs hunne vermaaken, draagen allezins het kenmerk van onbeschaafdheid en woestheid. ADDISON zelf zal myn zeggen bevestigen. “Onder alle kunststreeken, die men gewoonlyk te baat neemt, om de gemoederen tot schrik of medoogenheid te verwekken, is 'er geen zo ongerymd, zo barbaarsch, en die ons meer aan de verachting van onze nabuuren blootstelt, dan die vervaarlyke moordenaryen, welken zig gestaadig in onze Toneelspellen openbaaren, vermaak te scheppen in menschen te zien doorsteeken, op paalen, of op de pynbank te zien zetten, of door vergift ombrengen, is buiten alle tegenspraak, een teken van een bloeddorstigen en wreede inborst. En dewyl zulke bedryven op het tooneel, en in ons gezicht gebragt worden, neemen de oordeelkundigen, die zig (*en met reden*) verbeelden dat dergelyke vertooningen ons tot groot vermaak verstrekken, hier uit gelegenheid, om ons als een zeer bloedgierig volk uitteschilderen. Het is immers niets vreemds, het *Engelsch Tooneel*, ten einde van een Treurspel, opgestapeld te zien met lyken, en de kleêrkassen van onze Toneelspeelers, vervuld te zien, met dolken, sabels, raderen, koppen om gift te bereiden, en veel andere dergelyke moordtuigen meer”³² Gy kunt uit deeze elendige en wreede wyze van zig te vermaaken, alle hunne ove- {p. 63} rige uitspanningen, die het zelfde kenmerk vertoonen, afmeetten. – Voor tedere, zachte en menschlyke aandoeningen, is het hart van een *Engelschman* niet vatbaar. – Ik geloof niet myn Zoon, dat 'er een volk onder de zon

31 BRAND, leven van DE RUITER, pag. 340. Brief van den Generaal VALKENBURG, in het leven der Zeehelden, pag. 197.

32 Engelsche Spectator, 1 deel, pag 255.

gevonden wordt, by welk men een voorbeeld zal aantreffen, dat in ongevoeligheid, en in het volmaakte Tierannische, gelyk staat met het geval dat ons RICHARD STEELE verhaalt, en waar uit gy niet dan met een siddering zult verneemen, waar toe de verachtelyke geest van een *Brit* bekwaam is. – De geschiedenis, die STEELE zegt uit den geloofwaardigen LIGON in zyne Historie van de *Barbados*, genomen te zyn, is aldus, – THOMAS INKLE, derde zoon van van een' ryk' Koopman te *Londen*, omtrent twintig jaaren oud zynde, begaf zig den zestienden Juny, zestienhonderd zeven-en-veertig, in *Duins* op een Schip, de *ACHILLES* genaamd, 't welk gereed lag naar de *Westindiën* te vaaren. INKLE deed dien togt, met oogmerk om zig door den koophandel te verryken; doch geduurende zyne reis kreeg het scheepsvolk gebrek aan levensmiddelen. Zy liepen om dit gebrek te vergoeden op de Kust van *Amerika*, in een kleinen baai, binnen, maar werden, aan land gestapt zynde, door een bende *Indiaanen* overvallen, welke een groot gedeelte der *Engelsche Manschap* dooden. – INKLE, die mede van de party was, had het geluk van te ontluchten, en zig in een Bosch, agter een kleine hoogte te verbergen. Na hy aldaar een wyl tyds geweest was, kwam 'er eene jonge naakte *Indiaane* te voorschyn; beiden waren zy over deeze ontmoeting, verwonderd en begonden elkander wel haast met een gunstig oog te beschouwen. – JARIKO, dus was de naam van het Meisje, vatte de tederste gevoelens voor INKLE op, zy begon voor zyn leven bevreesd te worden, bragt hem in een afgelegen hol, en geleidde hem, na hem aldaar met de lekkerste vruchten gespyst te hebben, naar een springbron, om te drinken. Zy be- {p. 64} toonde hem in alle opzichten de tederste blyken van haar getroffen hart, haar leven geduurig in gevaar stellende, om het zyne te behouden. Ik ga een menigte gediensigheden, die een barbaar voor altoos aan haar zou verbonden hebben, voorby. Niets was voor de jonge *Indiaane* streelender, dan het denkbeeld hoe zy zyn leven gered had, en niets was voor haar van meer belang, als het zelve tegen den aanval haarer landgenooten te bewaaren. – Zy had reeds eenige maanden, met dergelyke tedere blyken van haaren beminnellyken geest doorgebracht, wanneer zy niet verre van de Kust een Schip ontdekte. INKLE had haar met die hoop, en duizende belofte van zyn dankbaar hart, geleid, indien zulk een gewenscht geluk hun mogt gebeuren; – daarom vloog JARIKO om den *Engelschman* die heuchgelyke tyding te brengen. – Men richtte aan de zeekant een teken op, om het scheepsvolk, hun verlangen te kennen te geeven; 's nacht werden zy door de *Engelschen* van dat Schip, 't welk naar de *Barbados* steevende, van 't strand afgehaald, en aan boord gebracht. – Verbeeld u de blydschap van JARIKO! – vol van hoop, om zig haast bevryd te zien van alle haare benaauwdheden, en een ongestoorde vreugd te zullen genieten, waren de strelendste denkbeelden van dat beminlyk schepsel de allergevoeligste. – Maar weinig kon dat door blydschap verrukt, Meisje zig verbeelden van welke ontwerpen het hart van INKLE, voor wien zy haar vryheid, land en maagschap had opgeofferd, zwanger ging. – De bewelddadigde *Engelschman*, zig den verloorenen tyd, waar in hy zyn voordeel had kunnen behartigen, te binnen brengende, versmoorden in zyn ziel de gevoelens van menschlyke aandoening, en naar maate hy de barbaarsche kust, werwaards de bestemming van het Schip was, naderde, werd hy ongevoeliger: wreedheid was de eerste, en belangzucht de tweede reden, om zig op de voor- {p. 65} deeligste wyze van JARIKO te ontdoen. – In de *Barbados*, worden aan de zeestrand, de menschen, even als hier de paarden en ossen, verkocht. – Hy stelde JARIKO onder het getal der slaaven en slavinnen; dat monster, bevoordeelde zig, met het voorwerp dat hem het leven gespaard had. – Geen traanen hielpen die ellendige: – vruchtloos kroop zy voor haaren beul in het stof, en omarmde zyne knieën; – te vergeefs hiel die rampzalige hem vóór, dat zy de vrucht van hunne tederheden onder haar hart droeg; hy, ongevoeliger voor alle andere inzichten, dan voor die van zyn baatzucht; – deed met die bekentenis van haare zwangerheid zyn voordeel, en bedong grooter som van den man die haar kocht, en aan wien hy haar leverde, dan hy te vooren geeischt had.³³

ZOON.

ô Vader; laat my van myne ontroering, eer gy vervolgt, een weinig bedaaren.

[illustratie]

DERDE SAMENSPRAAK.

VADER.

In onze eerste samenspraak, heb ik u een beknopt denkbeeld, van *Neêrlands Geschiedenis*, in zo verre, als dezelve op het gedrag der *Engelschen* betrekking heeft, gegeven. De tweede samenspraak, heeft u het algemeen karakter der *Britten*, uit verscheidene voorbeelden opgemaakt, doen kennen; thans blyft 'er niets overig, als u door waare voorbeelden te bewyzen, dat zy, door hun gedrag omtrent ons, toonen, dat zy weleer onze bitterste vyanden waren en zulks nog zyn. – Gy weet nu reeds, dat de *Hollanders*, in veele voorvallen, door hunne *Engelsche Geloofsbroederen* als hun eigen volk te beminnen, door hunne aankleefing voor de rechtvaardigheid, en wezenlyke dapperheid, te doen blyken, de wereld overtuigd hebben, wat hart zy in hunnen boezem draagen, en dat wy den naam van *koel, onhartstochtelyk, ongeestig, en onbeschoft* te zyn, niet verdienen. – Nochtans hebben de *Engelschen*, in onze dagen, ons beschreeven, als een volk waarvan *Grootbrittanniën, geduurig, de schandelykste en ongewrooken tekens draagt, welken onze hebzucht en wreedheid te kennen geeven.*³⁴

ZOON.

Ik heb uit al het voorverhaalde niet kunnen zien, dat de *Hollanders*, zig aan iets van die natuur schuldig gemaakt hebben.

VADER.

De *Engelschen* zullen ook nimmer die lasteringen kunnen bewyzen. Maar het is hunne gewoonte, op de verachtelykste wyze, van alle Natiën, en byzonder van de *Hollanders*, te spreken. – Het is {p. 67} hunne gewoonte, ons als het grootste uitschot van 't menschelyk geslacht, te behandelen. Men vindt in een werk, getyteld, *Gevalen van een Guinje*,³⁵ een Huis Catechismus van den volgende inhoud.

V. “Wat moet een *Engelschman* doen die zyn vaderland lief heeft?”

A. “Alles verachten en verfoeijen, dat niet oorspronglyk *Engelsch* is, en alles voor zig schraapen dat hy krygen kan.”

V. “Hoe moet hy alle vreemdelingen behandelen?”

A. “Als schuim van volk, hy moet hen overal verdrukken en benadeelen daar hy kan, en het moet een groote eer voor hun zyn, als een *Engelschman* zig vernedert om tegen hen te spreken.”

V. “Maar welke vreemdelingen moet men het allermeest verfoeijen?”

A. “De *Hollanders*.”

V. “Waarom moet men de *Hollanders* verachten en haaten?”

A. “Om dat zy de Koning WILLEM DEN DERDEN op den Troon geholpen hebben; om dat ze ons het meest in den koophandel benadeelen; om dat ze Fransch gezind zyn, en de vyanden allerlei toevoer bezorgen.”

V. “Wat behoorde de regeering hun daar voor te doen?”

A. “Al hun schepen die ze krygen kunnen, – *onder voorwendsel van Contrabande in te hebben*, – weg neemen; zelfs hunne Oorlogschepen niet te ontzien, alle Tractaaten met hun te verbreeken, en met een woord, hun overal de grootste hoon, smaad en nadeel toetebrengen, die in hun vermogen is.”

ZOON.

Hebben de *Engelschen* waarlyk zulk een Catechismus voor hunne kinderen, Vader?

VADER.

34 Universal History, vol. 31.

35 2 deel, pag. 156.

Neen zy hebben die niet. – Maar dat men in *Engeland*, om gemelde redenen de kinderen dergelyke haatelyke denkbeelden, tegen ons, inboezemd, hebbe ik daar zelve ondervonden, en nog daaglyks zien wy 'er de verschrikkelyke gevolgen van.

ZOON.

Maar Vader; zy zeggen, onder andere redenen, ons te moeten haaten en mishandelen, omdat wy Koning WILLEM op hunnen Troon geholpen hebben; gy hebt my beloofd die gebeurtenis te verhaalen.

VADER.

Wel nu, ik zal myn belofte volbrengen. – Na den dood van KAREL DE TWEEDE, beklom zijn broeder, hertog van *York*, den Troon van *Engeland*, onder den naam van JAKOBUS DE TWEEDE. – Deeze Vorst, tastte welhaast de voorrechten des volks aan, beleed zelfs in 't openbaar, tegen de wetten van het Ryk, den *Roomsch Catoliquen Godsdienst*, en bestond dezelve met geweld in te voeren. De Koning geen en manlyken erfgenaam hebbende, ontstond 'er een gerucht, dat de Koningin zwanger was, en daarna zeide men dat zy een Zoon ter wereld gebragt had. Gantsch *Europa* twyfelde aan de wettigheid deezer geboorte; *Engeland* was in rep en roer, en die trotsche Eilanders zagen nu angstvallig om, naar die *Nederlanders*, welken zy zo veracht en mishandeld hadden. Zy smeeften hen om hulp. De Staaten hunne Geloofsgenooten verdrukt ziende, vergaten alle beledigingen; zy rustten een Vloot van vyfhonderd Schepen uit; zonden met dezelve Prins WILLEM {p. 69} DEN DERDEN, die een Leger van veertien duizend man, onder zyn bevel had, naar *Engeland*, om onder GODS zegen, de rechten des volks te herstellen. De Staaten, van 's Prinsen moed en beleid bewust, deden de stoutste onderneeming, welke zedert eenige eeuwen was voorgevallen.³⁶ – JACOBUS van de aannaderende magt der *Holanders* kennis bekomen hebbende, verliet den Troon, en vluchtte naar *Vrankryk*. – De Hersteller van Godsdienst en vryheid, WILLEM DE DERDE, werd met zyne Gemalinne MARIA STUART, dochter van den gevluchten Koning, door de *Engelschen* op den Troon verheeven.

ZOON.

En verdienen wy daarom zo vreesselyk vervolgd te worden?

VADER.

Indien de Staaten, door hunne schatten te geeven, ja, indien zy, door zig van de middelen hunner eigene beveiliging te berooven, en zig weerloos te maaken, alles waagen, om hunne Vrienden en Bondgenooten te beschermen en te redden, en voor die deugden de wreedste mishandeling verdienen: dan zullen de *Engelschen* hun volgend gedrag kunnen verdedigen; maar zy kunnen dat niet doen; want nimmer is eenige daad, met verhevener oogmerk ondernomen, dan de voorgemelde door onze vrye Staaten. – Indien LODEWYK DE VEERTIENDE, zyne heerschzuchtige driften, en zyn wensch om *Nederland*, voor zyn geduchte wapenen te doen bukken, had opgevolgd, zou hy ons in dien weereeloozen staat, den laatsten schok hebben kunnen geeven; maar wy zien van achteren, dat het hart der Koningen, door het Alvermogen be- {p. 70} sturd wordt, en dat de Voorzienigheid ons Vaderland, om de uitmuntende daad die het verrichtte, bewaard en beschermd heeft.

ZOON.

God zy daar voor gedankt.

VADER.

Ja myn Kind, voor uitsteekende weldaaden aan *Engeland* beweezen, moet men van GOD alleen belooning verwachten. De *Britten* hadden naauwlyks hunne dierbaarste panden, den Godsdienst en de vryheid, door ons weder gekregen, of zy vergaten, de aan hun beweezene weldaaden. Ja wilden

36 HUME, Historie van *Groot-Brittannie*, 7de deel, pag. 371.

zelfs, zo weinig is het hart der *Engelschen* met erkentenis beziel, de nadeelige Acte, in het jaar zestienhonderd een-en-veftig, alleenlyk om onzen Koophandel te benadeelen, gemaakt, niet herroepen. De hulp die *Nederland* den *Engelschen*, door hen van de dwingelandy eens laffen Konings te verlossen, had beweezen, maakte LODEWYK DEN VEERTIENDEN meer en meer tegen ons verbitterd; men verklaarde elkander wederzyds den Oorlog, en onze Bondgenooten, welke verplicht waren, ons met alle getrouwheid, te helpen en te beschermen, zonden, toen *Vrankryks Koning* ons met zyn zeemagt dreigde, den lafhartigen Admiraal TORRINTON, welke op de schandelykste wyze, in het heetste van den slag, de *Nederlanders* aan de magt des vyands overliet.³⁷ – Over de geheele Aarde zou dit trouwloos gedrag strafbaar geweest zyn, en 'er werd ook over *Torrington* een Krygsraad gespannen;³⁸ maar in dezelve wierd die misdaad slegts aangemerkt als tegen *Hollanders* ge- {p. 71}pleegd, dus wierd hy vry gesproken. Dit was het loon der Staaten; dit was de wedervergelding voor de getrouwe diensten, aan hun beweezen. – En ware het hierby nog gebleven! maar neen: want de tot *Ryswyk* geslotene vrede, door den twist over de *Spaansche Troons opvolging* verbrooken zynde, speelden de *Engelschen* ons de haatelykste en laagste trek, die men kan uitdenken. De Staaten hadden zig met *Engeland* verbonden, om buiten wederzydsche toestemming geen vrede te maaken, en hielden, hoe zeer *Vrankryk* met hun in onderhandeling wenschte te treden, trouwhartig woord; doch de *Engelschen* verbonden zig aan geene wetten van eer; want zy slooten, by de eerst voorkomende gelegenheid, zonder den Staaten daarvan kennis te geeven,³⁹ met *Vrankryk* een stilstand van wapenen. Deeze verraderlyke daad, noodzaakte ons met *Vrankryk* vrede te maaken, by welke vrede *Engeland* alle de voordeelen voor zig bedong: *Gibraltar* en *Minorka*, plaatsen, welken door de *Engelsche* en *Hollandsche* Wapenen, gezamentlyk veroverd waren, bleeven in hunne handen alleen, en verstrekten naderhand, den *Algerynsche Rovers*, ten onze verderve, tot een wyk en schuilplaats.

ZOON.

Hoe Vader! vergunden zy de *Mahomedaanen* een schuilplaats om ons te mishandelen?

VADER.

Dat is altoos hunne gewoonte geweest. – Alle Schepselen gevoelen eene innerlyke nyging om voorwerpen van een zelfd geslacht, van een zelfden Godsdienst, of van dezelfde zeden te verdedigen en te beschermen; maar in het hart van een *En-* {p. 72} *gelschman* schynt deeze Natuurwet, niet ingedrukt te zyn.

*Waar leeft de Beer in 't Woud, in oorlog met de Beeren?
De felle Tyger zelfs, voor 't wreedste dier geacht,
Leeft, zonder vredebreuk, gerust met zyn geslacht.*

Maar de *Engelschen* neemen zo min natuurlyke, als zedelyke betrekkingen in aanmerking. Reeds in het jaar zestien honderd vyf-en-zestig, gaven zy van dit ontaart gedrag een voorbeeld. De Zeeuwschen Kapitein PIETER WILLEMSZ, een groot *Engelsch* en *Turks Schip*, op zee ontmoetende, raakte met hun beiden slaags en was, na een hardnekkig gevecht, genoodzaakt zig overtegeeven. De *Engelschman* de buit verdeelende, nam het Schip voor zig, en gaf de overgeblevene *Christenen manschap*, aan den *Turkschen Zeerover* voor slaaven.⁴⁰ Desgelyks begunstigten de *Britten* in het jaar zestienhonderd zeven-en-tagtig, den *Algerynschen Zeerovers*. Zy gaven dien barbaaren verlof, om in hun eiland *Wigt*, binnen te loopen; deezzen maakten daarvan gebruik, deden de *Hollandsche Scheepvaart* onbedenkelyk veel nadeel. Onder veele voorbeelden daarvan, zal het genoeg zyn te

37 LARREY, Geschiedenis van *Engeland*, 4de deel, pag. 544.

38 Hollandsche Mercurius van den jaare 1690. Pag. 121.

39 BURNET. Geschiedenis van *Engeland*, 2de deel, 2de stuk.

40 VALKENIER, Verward *Europa*, 1 deel. pag. 278.

zeggen, dat zy een schip veroverden, en de manschap, tot tagtig in getal, waaronder veele *Rotterdamsche Burgers* waren, in slaverny voerden.⁴¹

ZOON.

En bleef dit alles ongestraft?

VADER.

Zouden de *Engelschen* zulke wandaaden straffen! – Hunne voorzaaten hadden reeds, in der- {p. 73} gelyke gevallen, de maat der Godloosheid zo vol gemeeten, zonder gestraft te worden, dat de ontaarte nazaat, nu veilig de snoode genygdheid van zyn hart strafloos kon opvolgen. – In het jaar zestienhonderd een-en-zestig, lagen te *Lissabon*, zes *Engelsche Schepen*, welken zy verhuurden, om tweeduizend kisten suiker en andere Koopmanschappen naar *Livorno* en *Venetiën* te brengen. Eenige *Christenen* en *Jooden*, begaven zig als Passagiers mede op reis. In zee zynde, werden de *Engelsche Schepen* door drie *Algiersche Roovers* tegengehouden; doch de *Britten* (Roovers staan elkander altoos ten dienst) maakten met hun een verbond, om saamen naar *Algiers* te zeilen, gelyk zy deden, geevende aan de *Algerynen* de goederen tot buit, en de *Christenen* en *Joodsche Passagiers*, tot slaaven, daar voor alleenlyk een gedeelte van de Laading voor zig bedingende.⁴²

ZOON.

Dat zyn verraders.

VADER.

Steeds hebben zy die Barbaaren begunstigd, en als 't ware den vryen teugel gegeven, om ons, ware het mogelyk, te vernielen. Na den jaare zeventienhonderd veertien, braken de *Algerynen* de vrede met de *Nederlanden*. De *Engelschen*, wendden toen weder alle hunne poogingen aan, om die Roovers tegen hunne Bondgenooten te ondersteunen. Hunne Havens die, wegens de bezwoorene verbonden, voor onze vyanden moesten gesloten zyn, werden allen voor dezelve geopend, en hun den noodigen onderstand gegeven. – In het jaar zeventienhonderd vier-en-twintig, liep een *Algiers Roofschip*, onder voorwendzel van storm, te *Plymouth* binnen. Dit schip was, kort geleden, van de {p. 74} *Hollanders* genomen; maar de *Engelsche Admiraliteit*, om alle genegenheid voor die Barbaaren te toonen, gaf order om hem, na zig van alles voorzien te hebben, door een *Engelsch Oorlogschip*, veertig of vyftig mylen buiten het *Kanaal* te begeleiden, op dat geene *Hollandsche Oorlogschepen*, die te *Vaalmoud* ten anker lagen hem zouden neemen.⁴³ – Dezelfde Roover, door het goed onthaal der *Engelschen*, zyne natuurlyke vrienden, gelokt, kwam in het volgende jaar weder, en werd niet dan na herhaalde klagten van de Staaten, weggezonden, evenwel, onder het Convooi van *Engelsche Schepen*.⁴⁴

ZOON.

Hebben zy dan nooit nagelaaten die Roovers te helpen, en hebben de Staaten dit alles stilzwygende verdraagen?

VADER.

Neen myn Zoon; want toen in het zelfde jaar, een *Algiers Roofschip* een *Hollandsche Prys*, in de Haven van *Gibraltar* binnen bragt, en het schip en lading, met verlof van den Gouverneur, ten voordeele van den Roover verkocht werd, klaagden de Staaten daarover in een Memorie aan het *Engelsche Hof*, en beweezen dat dergelyk een geval nog eens gebeurd was. – De Koning had toen beloofd, hierin te zullen voorzien. Thans begeerde Hun Hoog Mog: dat de Gouverneur van

41 *Hollandsche Mercurius*, van den jaare 1687. pag. 181–183.

42 *Hollandsche Mercurius*, van den jaare 1661. pag. 109.

43 *Europische Mercurius*, 35ste stuk, 1ste deel, pag. 113.

44 *Ibid*, 36ste stuk, 2de deel, pag. 273.

Gibraltar, zou gestraft worden.⁴⁵ – Ik weet niet of men het ook beloofde; maar ik verzeker u dat het niet geschiedde: integendeel, in den jaare zeventienhonderd zes-en-twintig, maakte het *Hollandsch Esquader*, dat in de *Middelandsche Zee* kruiste, jagt, op twee *Algiersche* {p. 75} *Schepen*, waarvan een door kracht van zeilen ontkwam: het andere werd door twee *Hollandsche Schepen* zo hevig bevochten, dat het na de Haven van *Gibraltar* vluchtte, en aldaar aan den grond geraakte. – De Kapitein van een *Engelsch Oorlogschip*, den Roover in gevaar ziende, van te zullen omkomen, zond hem daadlyk werp Ankers en Kabeltouwen, en maakte zynen *Turkschen Vriend*, in spyt van zynen *Christen Bondgenoot*, der rechtvaardige straf werd onttogen. – Gemelde *Engelschman* maakte den *Algierschen Roover* vlot, en gaf hem eenig volk, om het aan stukken geschooten touwwerk weder te helpen splitsen en knoopen.⁴⁶ – Dit wangedrag is altoos ongestraft gebleven.

ZOON.

Hebben zy hunne tieranny ook niet wel aan andere natien gepleegd.

VADER.

Ja myn Zoon: in de maand September, van 't jaar zeventienhonderd agt-en-zeventig, kochten zy een voornaam *Indiaansch Opperhoofd*, BERNARD genaamd, om, ten einde de *Spanjaarden*, in die tyd nog hunne Bondgenooten zynde, in de *Spaansche West-Indien* by *Rio Matina* door vergif om te brengen, en de overgeblevenen te vermoorden, geevende hem daar toe allerhande wapenen, met belofte, van hem voor ydere *Spaansche Kop*, een menigte *Europeesche grove Galanteryen* te zullen schenken; eene aanbieding die oorzaak was, dat 'er honderden zyn vermoord geworden. – Deeze Godlooze gebeurtenis, brengt my eene andere te binnen, welke in het jaar zeventienhonderd negen-en-vyftig, in het *Kanaal* is voorgevallen. – Schipper MICHEL OTTE, voerende het Schip de *Susanna*, {p. 76} van *St. Crux* en *Barbaryen*, naar *Amsteldam* stevenende, kwam den negenden van zomermaand, na eerst van een *Engelschen Kaper* zeer mishandeld te zyn geworden, en zwaare storm geleden te hebben, by *Bevesier* alwaar hy een Loots aan boord kreeg. Na den middag kwam hem een *Britsche Kaper* op zy, welke hem negen man aan boord zond, die terstond de luiken openbraken, de goederen deels roofden en deels over boord wierpen. Doch hiermede hun boosaartig gemoed niet gekoeld hebbende, gaven zy den Loots een gedeelte Roode Wyn te drinken, en wilden den Schipper ook noodzaaken daar van te proeven, die zulks volstandig bleef wygeren. – De Kapers vertrokken; – De Loots geraakte terstond buiten zichzelf en stierf den volgenden dag. Zyn lichaam werd op *Texel* geopend en men bevond, dat die ongelukkige vergiftigd was; het scheepsvolk heeft wegens dit geval een beëdigde verklaring voor de Magistraat van *Amsteldam* afgelegd.⁴⁷

ZOON.

Kan het mogelijk weezen!

VADER.

Beschouw voor een oogenblik de meer dan beestachtige en verraaderlyke handelwys van dit ontaart volk; een volk dat zig niet ontziet, om uit spel en vermaak, het bloed hunner medemenschen te vergieten, en bid den goeden GOD, dat hy alle onze natuurgenoeten bewaare, van in de handen deezer wanschepselen te vallen.

ZOON.

Dat zal ik doen. – Maar Vader, doen deeze Kaperscheepen die wreedheden onder goedkeuring des Konings?
{p. 77}

45 Ibid, 35ste stuk, 1ste deel, pag. 193.

46 Europese Mercurius, 37ste stuk, 2de deel, p. 10.

47 Nederlandsche Jaarboeken, 1759. pag. 854.

VADER.

Ik geloof dat de Koning dergelyke wreedheden in zyn hart verfoeit; maar vermits de booswichten niet naar verdiensten gestraft worden, kan zyne bloote verfoeijing, de gehoonde menschlyke natuur weinig baaten. – Ook zyn het de zeeroovers niet alleen, die zulk geweld pleegen: het volgende zal u daarvan een bewys verstrekken Capitein GERARD PUTTER, van *Amsteldam* na *St. Lucar* zeilende, werd op den vyfden July, van het jaar zeventienhonderd negen-en-zeventig, in de *Spaansche Zee* door een *Engelsch Koningsschip* bestolen, mishandeld en geslaagen; zelfs werd een der Matroozen over boord geworpen, die op de jammerlykste wyze, om het leven geraakte. – Een dergelyk barbaarsch geval, heeft onze vriend B. in *Londen*, alwaar de Koning zyn verblyf houdt, strafloos zien gebeuren. – Hoor hoedaanig hy het my verhaalde. – In het jaar zeventienhonderd drie-en-zeventig, kwam een *Fransch Heer* met de *Paket Boot* van *Amsteldam* te *Londen*. Toen de Comiesen aan de Tolkamer zyne goederen visiteerden, en by dezelve twaalf paar *Zydene Kousen* vonden, zeide een derzelven, *dat een Franschman 'er aan zes paar genoeg had*, en sneeden de overigen aan stukken. Wanneer nu die Heer zig tegen zulke onredelykheid aankantte, wierpen zy hem de trappen af, en deden hem door het graauw, zo vreeslyk met vuiligheid werpen, dat hy uit angst in den *Theems* sprong, waarin hy zo lang met steenen werd geworpen, tot zy hem zagen zinken. – Ook heeft men, de onmenschlyke wreedheden, in het jaar zeventienhonderd negen-en-zeventig, aan de *Amerikaanen* gepleegd, met goedkeuring blyven beschouwen. Zie hier het gebeurde. De Heer JOHNSON en de Colonel BUTTER, van *Oswege* naar *Albany* langs de Kusten doordringende, staaken alle dorpen en de heerlykste landgoederen in den brand; deden door een Corps van duizend *Indiaanen*, honderd en twintig *Ameri-^{p. 78}kaansche Christenen*, in koelen moede op het moordaadigst ombrengen. – Anderen lieten zy door de *Indiaanen*, neus en ooren afsnyden, en zonden hen naakt, tot hunne vrouwen of ouders te rug. – Kan 'er iets by deeze wreedheid haalen? – De mensch, moet zig over zulke gruwelen met schaamte bedekken.

ZOON.

Hebben de *Engelschen* nooit hun best gedaan om deeze snoodheden, met eenigen schyn van rechtmatigheid te bedekken?

VADER.

Neen myn Zoon; want zelfs hunne verschoningen, hebben hunnen ontmenschten en tirannischen aart, nog klaarder in het dachlicht gesteld. Ik beroep my onder veele voorbeelden, alleenlyk op het volgende. – In den jaare zeventienhonderd negen-en-dertig, verklaarde *Engeland* en *Spanje* elkander den oorlog. De *Engelschen*, hadden de snoodste geweldenaryen aan den *Spaanschen* gepleegd: in volle vrede hunne scheepsgoederen weggeroofd, het volk vermoord, en de vaartuigen in de grond geboord. – Ja hunne geweldenaryen gingen zo verre, dat zy die *Spanjaarden*, welke zy in 't leeven behielden, aan de *Westindische Planters* voor slaaven verkochten; en wanneer dit schelms gedrag beweezen en 'er aan den *Engelschen Gouverneur*, die de buit met de Roovers deelde, over geklaagd werd, dan bleeven zy ongestraft, zig verontschuldigende met te zeggen, *dat de geele kleur en de gedaante der Spanjaarden, in de Westindiën, alleen de oorzaak was, dat de Engelschen gedwaald hadden.*⁴⁸

ZOON.

Maar Vader, ik had nimmer kunnen denken, dat {p. 79} de *Engelschen* over 't algemeen, bekwaam waren, om zo snood met hunne medemenschen te handelen. Schoon gy 'er my by de beschouwing van hunne Wetten, Godsdienst en Zeden genoeg van overtuigd had.

VADER.

Dat komt, om dat de voortreflyke zeden van *Nederland*, die niets dan oprechtheid, gevoeligheid en Godvrucht ademen, u door eene *Christelyke opvoeding* van uwe jeugd af aan, zyn ingedrukt. –

Een *Hollander* is niet bekwaam, zulke gruwelen te bedenken, als een *Engelschman* in staat is uittevoeren. – By alle volken, mits zy niet als werktuigen, in de hand der Voorzienigheid gebruikt werden, of volgens het recht der wedervergelding, in de noodzaaklykheid waren, om tegen hunne natuur en gewoonte, te handelen, is het den overwinnaar tot eer gerekend, als hy den overwonnenen menschlievend behandelde. Geene, dan laffe dwingelanden, of barbaarsche Natiën, deden hunne wraak, den weerloozen gevoelen. – By de gantsche *Christenheid*, worden zy zodanig behandeld, als de overwinnaars zelve zouden wenschen behandeld te worden: – Geen volk, gebruikt tegen eenige Natie, het wreede recht der wedervergelding; maar alle volken, zullen genoodzaakt zyn dat recht, tegen de *Engelschen*, te gebruiken, ten minsten 'er hen mede te bedrygen.

ZOON.

Hunne behandelingen moeten dan wel zeer slegt zyn, omtrent de menschen die zy gevangen krygen.

VADER.

Zy gaan alle verbeelding te boven, wy zouden niet bekwaam zyn, om de dieren een verblyf toeteschikken, zo elendig, als de *Engelschen* voor hunne gevangenen medemenschen, bereid hebben, – In {p. 80} het jaar zestienhonderd vyf-en-zestig, werden de *Hollandsche Matroozen*, die door de *Engelschen* gevangen waren, op de allerwreedste wyze behandeld, – Een stuiver daags werd hun tot onderhoud gegeven, waar voor zy niets dan een weinig slegt brood, en brak water bekomen konden. Daar by was hunne gevangenis, zo klein van bestek en stinkende van lucht, dat zulks de Pest veroorzaakte, waar door 'er, behalven aan den honger, een menigte uit het leven gerukt werden.⁴⁹ – De *Franschen* en *Spanjaarden* hebben in onze dagen niet minder schandelyke blyken van hunne wreedheden ondervonden: hunne gevangenen werden in onderaardsche holen, die men niet ongevoeglyk kon aanmerken als wooningen der verrotting en des bederfs, opgesloten. Eenige stukken zwart brood, hen toegeworpen, verstrekten hen tot voedsel, 't welk die ongelukkigen niet in het leven behield, dan om hen te doen gevoelen, hoe verschriklyk het was, te leeven in de magt der *Engelschen*. De *Amerikaansche Krygsgevangenen*, heeft men niet minder wreed behandeld; hoor de Generaal WASHINGTON spreken: – “Wat de gevangenen aangaat die in 's vyands handen zyn gevallen, verscheiden van hun, zyn omtrent vier dagen lang zonder eenig voedsel geweest en wanneer zy het ontvingen, kreegen zy het nooit in eene genoegzaame hoeveelheid, en altoos van het slegtste soort. – Zy moesten de uiterste elende ondergaan, door de scherpe koude, gebrek aan klederen en de bedomptheid der gevangenis. – Een aantal deezer elendigen, zyn allerjammerlykst in hunne kerkers omgekomen, anderen die men losgelaaten heeft, waren zodanig verzwakt en uitgemergeld, dat verscheidene van hun reeds in de sloepen, die hen aan land bragten, en sommigen op de wegen,

{p. *}

GEVANGENIS TE TORBAY.

[illustratie]

De kunst, maalt hier voor 't oog de snoodste gruweldaaden.

Zeg, England! dat Gods wet uit wrevelmoed bespot,

Zyn het geen Christnen met wier bloed ge u wilt verzaaden?

Draagt niet, elk dien gy moordt, het levend Beeld van God?

{p. *}

[blanco]

{p. 81}

langs welken zy hunne afgematte lichaamen thuiswaarts sleepten, den adem uitbliezen. – Nergens heeft men die rampzaligen eenig medelyden beweezen;” – zouden de *Christenen*, in de Landen der woeste barbaaren, wel verschrikkeliker kunnen behandeld worden?

ZOON.

Neen Vader.

VADER.

En herinner u slegts, in welken jammerlyken toestand, wy de gevangenen, van 't Oorlogschip van den Schout by Nacht KRUL, hier beschouwd hebben! wat mensch was in staat, die levende dooden te zien, zonder afgryzen en medelyden?

ZOON.

Ja, ik zal nooit vergeeten hoe bedroefd ik was, toen zy ons verhaalden, dat de *Engelschen* hun in vier-en-twintig uren tyds, niet meer dan drie vierendeels pond bedorven vleesch, een weinig beschuit, en brak water, voor spys en drank gaven.

VADER.

Nooit en nergens hebben zy met de *Hollandsche* en *Fransche* gevangen Matroozen, Godvergetener geleefd, dan te *Torbay*, in het jaar zeventienhonderd een-en-tagtig. – Deeze ongelukkigen, werden in de onreinste gaten opgeslooten. – Men hoorde de doodsnikken der stervenden, gemengd onder het naar gekerm der zieken, die een verschroeiende mond openden, als of zy den dood die rondsom hen zweefde, wilden inademen. – De lyken der verstorvenen, bleeven op den grond liggen, en vervulden de reeds besmette lucht zodanig, dat eenige nedergezegenen, hunne handen en stem, tot GOD verhieven, en stierven. – Maar hier mede was het beestachtig gemoed der *Engelschen* nog niet voldaan. – De doode lichaamen {p. 82} werden in stukken gehakt, en de armen, beenen, hoofden, en verdere leden, hing men in de Gevangenis op, ten einde verschrikking, pest, en een langzamen dood, onder de nog weinige overgeblevenen te veroorzaaken, en hen te dwingen onder de *Engelsche vlag* dienst te neemen. Dan in weerwil deezer folteringen, bleeven de meesten dier ongelukkigen, standvastig in hun lyden zynde, hunne beulen verachten. [illustratie] {p. 83}

VIERDE SAMENSPRAAK.

ZOON.

Zullen dan de *Engelschen* nooit ophouden, zo veele bloedvergietingen aanterichten, als gy my reeds verhaald hebt?

VADER.

Neen myn Zoon, of het moest GODE behaagen, die geessels van het Menschdom, op eenmaal te beteugelen, hun zyne genade te schenken, of door het Oorlogszwaard te doen omkomen. – Het is onbetwistbaar zeker dat zy in moord en bloedvergietingen een welgevallen vinden. – De wyze hoe zy hunne dolle drift verzadigen, is hun onverschillig. – De ongelukkige *Indiaanen* hebben te *Bengaalen* ondervonden, hoe verschrikkelyk het is, in hunne handen te vallen. De droogte, aldaar in het jaar zeventienhonderd negen-en-zestig voorgevallen, veroorzaakte eene algemeene hongersnood, alles had gebrek aan levensmiddelen, behalven de *Engelschen*. Deezen hadden, genoegzaam al de ryst en andere eetwaaren, volgens de gewoone prys aldaar opgekocht; en 'er hunne magazynen mede gevuld. – Toen nu de honger scherper werd, namen de *Indiaanen* hunnen toevlucht tot de *Britten* en eischten op de ootmoedigste wyze, levens onderhoud voor hun, hunne Wyven en Kinderen. – Maar de ryst, waar van de drie pond doorgaans niet meer dan één stuiver kost, werd die ongelukkigen, tegen vier, vyf en eindelyk tegen zes stuivers het pond, toegedeeld. – Welhaast geraakten de middelen dier rampzaligen uitgeput, {p. 84} welhaast hadden zy niets als hun leven over, doch dit rekende de *Engelsche Bezending*, waarvan Lord CLIVE het hoofd was, niet waardig, om 'er de minste blyken van medelyden over te toonen. Men kon met zo veele Millioenen Menschen, niet geredelyk genoeg zyn voordeel doen; dies bleef 'er niets over, vermits men zig reeds met hunne schatten verrykt had, als die elendigen, den dood overtegeeven. Men zag de

Indiaanen, in hunne dorpen, langs de wegen, en in het midden der *Engelsche Christen Volkplantingen*, verzwakt, uitgemergeld en door den honger verteerd, sommigen langs de aarde uitgestrekt, en den dood verwachtende; anderen, ter naauwer nood zig op de been houdende, om eenig voedsel rondsom hen te zoeken, de voeten der *Engelschen* omhelzen, vuurig smeekende hen onder het getal hunner slaaven te willen aanneemen. – De braafste en schoonste *Indiaansche Meisjes*, liepen, door den honger geperst, in de steden, daar zy, om een mond vol broods, den *Britten*, het misbruik haarer lichaaamen aanboden. – Maar laat ons by die tafreelen, nog andere voorwepen voegen. – Vertegenwoordig u kinderen, sommigen door hunne ouders verlaaten, anderen in de armen hunner Moederen zieltogende: – overal gestorvenen en stervende: overal de zuchten der smarten en de traanen der wanhoop; en gy zult u een flaauw denkbeeld van dit yslyk schouwspel vormen.

ZOON.

Ja meer dan al te wel.

VADER.

Geduurende de hongersnood, was de Rivier de *Ganges*, bedekt met lyken; – de velden en wegen waren 'er mede bezaaid; besmettende uitwazemingen vervulden de lucht; de ziekten werden vermenigvuldigd; en het verschilde weinig, de eene {p. 85} geessel op den anderen volgende, of de pest sleepte het overige gedeelte der bewooneren van het ongelukkig Koningryk weg. – Met één woord, de *Engelschen* deden, zonder de minste aandoening te gevoelen, dertigmaal honderd duizend Menschen, zynde een vierde gedeelte der inwooners, eenen langzaamen en pynlyken dood sterven.⁵⁰

ZOON.

Was het dan hier alleenlyk uit belangzucht, dat zy hunne wreedheid aan zo veele duizenden deden gevoelen?

VADER.

De *Engelschen*, die aan de afschuwlykste moorden, den naam van dapperheid en overwinning geeven, bekleedde dit gruwzaam gedrag, met zo veel schyn van recht en onschuld, als zy doorgaans doen, omtrent hunne gewelddadige roveryen, die zy aan de *Hollanders*, en andere Natiën pleegen.

ZOON.

Kan men aan roveryen, ooit den schyn van rechtvaardigheid geeven?

VADER.

Ja in *Engeland* alleen; want daar stelt men 'er eene eer in, om in de onbeschaamdste Roveryen, boven alle volken uittemunten. *Holland* heeft dit by uitstekendheid ondervonden. – In het jaar zeventienhonderd agt-en-vyftig, bedroeg de schade door *Engelands* roofzucht aan *Nederland* toegebracht, negen millioen, eenhonderd, veertigduizend, zeshonderd een-en-negentig guldens.⁵¹ Alles wat de Staaten aanwendden, om vergoeding te bekomen, was vruchtloos, en men moest zig dit, en andere {p. 86} ontzachlyke schaden, tot hier toe geleden, getroosten. – En hadden zy het nog slegts hier by laten berusten: maar neen; de ongelukkige beroofden, werden op de gruwzaamste wyze, mishandeld. – Altoos de weerlooze Koopvaardy Schepen aanvallende, en voorzien zynde van een sterke Equipage uit gevoellooze schelmen bestaande, hadden zy steeds hunne foltertuigen by de hand. – Met de sabel in de eene, en de pistool in de andere vuist, overweldigde zy de Koopvaarders. Het volk dat tegenstand dorst bieden, wierden vreeslyk geslagen; die met

50 Zie *Rainal*, Wysgerige en Staatkundige Geschiedenis der beide *Indiën*, I. deel, aanhangsel pag. 75.

51 *Nederlandsche Jaarboeken*, 1758. pag. 924.

vriendlykheid, op hunne onschuld steunende, het geweld trachtten aftekeeren, werden door de ysselykste pynigingen, misdaden afgeperst, die zy nimmer gepleegd hadden; hunne oprechtheid en standvastigheid diende slegts om de dolheid der *Britten* te ontsteeken, en het vuur van hunne woede verder aanteblaazen. – De eene *Engelsche Barbaar*, volgde het spoor van den anderen, zodat, de menigte van Koopvaardy Schepen, op die wyze, tegen het menschlievend gevoelen van den Godsdienst, tegen het Recht der volken, en der algemeene wetten vernield, en de rykdommen daar van ontweldigd, het geloof te boven gaan, ik heb u van het een en ander reeds eenige voorbeelden medegedeeld.

ZOON.

Maar hoe gedragen de *Engelschen* zig, als zy de Schepen overweldigd hebben?

VADER.

Zo verfoeijelyk boosaartig, dat men niets dergelyks van menschen zou kunnen verwachten. Somtyds komen zy onder den schyn van vriendschap, (eene trek waarmede JOAB, weleer ABNER, den dolk in het harte stiet, of waardoor de schelmsche JUDAS zynen Meester verraadde,) aan het boord der Schepen. – Welhaast bevinden de weerloo- {p. 87} zen, met bloedige bewyzen, tot welke valschartigheid die Roovers bekwaam zyn. – Niet zelden sleepen zy de Koopmans Goederen te voorschyn, breeken met geweld de kisten en kassen der Officieren en Matroozen op, benaderen het kostbaarste, en het geen zy niet naar hunne dievenesten kunnen sleepen, of daartoe niet kostbaar genoeg schatten, wordt in de zee geworpen. – Gy kunt wel denken dat men niet nalaat, by zulk een barbaarsch gedrag, de wyn en sterke drank te plengen. – En dan vertoont de *Engelschman* zig in zyn waar karakter. Ontelbaar zyn de voorbeelden, van dat zy het brood en andere eetwaaren, na 'er zig mede verzadigd te hebben, op den grond smeeën en het met voeten vertraptten. – Hoor weder, uit duizenden, één voorbeeld. – Schipper JAN DE BOER, schreef uit *Lissabon*, den eerste January, zeventienhonderd negen-en-zeventig, dat hy na uit *Texel*, in de Spaanschzee gekomen zynde, door een *Engelschen Kaper* aangetast, en op de volgende wyze behandeld werd. – Eerst dwongen zy hem met zyne papieren by hem aan boord te komen, zonden, toen hy in het Schip van den Roover was, hun volk naar het Schip van DE BOER; die dieven waren allen met Sabels en Pistoolen gewaapend; braaken de Cajuit oopen, smeeën de Kaas en andere eetbaare waaren op den grond; roofden de Boter, Coffy, Thee, Suiker, Wyn en alle de klederen; sloegen de kisten open en namen daar uit het geen hun aanstond. Cajuitsgoed, stuurmans en Timmermans gereedschappen, kleinodien, Scheeps touwwerk, niets met één woord, dat van eenig nut en waarde was, lieten zy aan die ongelukkigen over. – Het volk werd erbarmelyk mishandeld; de Timmerman kreeg een houw met de Sabel in het hoofd; op de Bootsman werd 'er een aan stukken geslaagen; allen de Matroozen hadden bebloede koppen. – Men zetten de Stuurman {p. 88} schroeven op de vingers, om dien rampzaligen te doen bekennen dat hy naar de *West-Indiën* moest. – Men bood hem tweehonderd guinjes aan, om tegen zyn geweeten te getuigen; – maar, noch folteringen, noch geweldaadigheden die zy vervolgens pleegden, waren instaat, 's mans eerlyk hart, tot ontrouw en valscheit aantespooren. – De Capitein onderging hetzelfde lot, hem werden vyfhonderd ponden sterlings aangeboden, zo hy wilde zweeren, dat hy niet naar *Lissabon*, maar naar de *West-Indiën* moest stevenen: doch vruchteloos: geen dronkenmaking, geen schroeven op de duimen, die dezelve plat drukten; – ja geene verschrikking voor den dood, schoon de Kaper-Capitein wel twee uren lang, de Sabel op zyn hals had gezet, was bekwaam, de wenschen der wreedaarts intewilligen. – Men dreigde al het volk, zigzelven op de verschrikkelykste wyze vervloekende, om het leven te zullen brengen, zo zy niet bekennen wilden, dat zy naar de *West-Indiën* geschikt waren. – De *Nederlandsche Jaarboeken*, zyn met dergelyke onmenschykheden opgevuld, die allen met deezen, iets minder of meer, gelyk staan; en welken gy, indien u een groote reeks van gelykluidende gebeurtenissen te leezen, voldoen kan, kunt doorbladeren.

ZOON.

Neen Vader, ik ben, met de voorbeelden die gy my verhaald hebt, indien de anderen daar mede gelyk staan, vergenoegd.

VADER.

De wyze myn kind waarop zy gemelde vyandlykheden pleegen, stelt hun karakter in een nog veel afschuwelyker licht. In het jaar zeventienhonderd tagtig, schoot een *Engelsche Kaper*, den *Hollandschen Schipper* JAN SCHILD, met een kogel in de buik, zo dat hy eenige uren daarna overleed. – {p. 89} Met deeze ééne moord vergenoegde zich de schelmen, en vertrokken. Vervolgens ontmoette het zelfde Schip, een anderen *Engelschen Kaper*, welke den Stuurman vroeg of hy de Schipper was. Neen antwoordde deeze, en verhaalde, op wat wyze zyn Schipper om 't leven gekomen was. Zo hervatte de Rover, op een spottenden toon, *indien de Schipper dood is, dan zyn wy erfgenaamen van zyne overgeblevene goederen*. Het volk werd hierop in boeijens gesloten, alles wat hun aanstond werd gestolen, en het overigen in zee geworpen.

ZOON.

Hoe kwaadaartig is dit!

VADER.

Met zodaanige boerteryën vergezellen zy doorgaans hunne wreedheden. – Geen volk leeft er, dat, ongevoeliger misdaden pleegt. Het is in *Engeland* niet vreemd, de strafschuldigen, te *Tyburn*, de plaats daar zy opgehangen worden, allerlei vermaakelyke kwinkslagen, tegen den aanschouwers te hooren uitslaan; trouwens *Engeland* is het land van vernuft. Dit betoonde zy in het jaar zeventienhonderd twee-en-twintig, reeds te *Jamaica*, alwaar zy drie-en-veertig *Spaansche Matroozen*, ophingen, alleenlyk, om zo 't my voorkomt, op eene schertsende wyze, te kunnen zeggen: – *Zie daar, nu zyn zy zo hoog verheven als de Gouverneur*. – Zekere *Engelsche Capitein* lokte in dat zelfde jaar twee voornaame *Spanjaarden* by zig aan boord, hield hen gevangen, en dwong hen, zig van hem voor een groote somme gelds los te koopen. De *Spanjaarden* weigerden dit, de *Engelschman* liet hen twee dagen zonder eeten; maar ziende dat zy zyn snoode begeerte niet wilden inwilligen, sneed hy een van dezelve, neus en ooren af, en noodzaakte hem, een dolk voor de keel houdende, die op te eeten.
{p. 90}

ZOON.

Foei, Vader; dat is afgrysselyk!

VADER.

Alvoorens wy de geschiedenis van *St. Eustatius*, overweegen, moet ik u twee voorbeelden van tieranny in het jaar zeventienhonderd negen-en-zeventig gepleegd, mededeelen. – By de *Post Gread Bridge*, tusschen *Suffolk* en *Portsmouth*, werden zeven ontwapende *Franschen* aangehouden. Zy baden om lyfsgenade; doch werden door de *Engelschen*, in koelen bloede gedood. Uit dit en zo veele andere voorbeelden, als ik u reeds verhaald heb, blykt het, *dat weerloozen te bespringen, den Engelschen eigen is*. Het tweede voorbeeld, behelst het neemen van een *Amerikaansch Schip*, de Capitein, het scheepsvolk, mitsgaders zes of zeven *Fransche Passagiers*, moesten, aangezien de *Engelschen* wel vyfmaal meer volk op hun Schip hadden, zig na een dapperen tegenstand, die hun de achting van alle vyanden zoude verworven hebben, overgeeven; de overwonnelingen werden by de *Britten* aan boord gebragt, en zonder deerenis, de een na den anderen vermoord.

ZOON.

Nu Vader, meer voorbeelden van die natuur verlang ik niet te weeten.

VADER.

Het getal derzelven is ook te menigvuldig.

ZOON.

Zeg my nu hoe de *Engelschen* zig voor *St. Eustatius* gedraagen hebben?

VADER.

Lafhartig en onmenschyk – RODNEY verscheen met den Generaal VAUGHAN, in dit jaar, zeventienhonderd een-en-tagtig, den derden February, {p. 91} met dertien Oorlogschepen, een menigte Fregatten, en drieduizend man Landtroepen, voor het gemelde eiland, eischende, van den Gouverneur, DE GRAAF, uit 's Konings naam, niet alleenlyk het eiland, maar alle dingen daar in en toebehoorende. *Wy geeven u; dus beslooten Rodney en Vaughan hunne last, een uur, na de overgaaf deezer boodschap, tot beraad; indien eenige tegenstand gedaan wordt, moet gy de gevolgen afwachten.*

ZOON.

Geef my doch eene beschryving van den Admiraal RODNEY en den Generaal VAUGHAN, Vader.

VADER.

RODNEY is lafhartig, hoogmoedig en geveinsd, VAUGHAN, wreed, onbeschoft en hardnekkig. De eerste bekleedt de waardigheid van Admiraal van de witte Vlag, en van opperbevelhebber van 's Konings Schepen in de *Barbados*, de *Leeuwaardsche Eilanden* en nabygelegene Zeën. De tweede is Generaal van zyne Majesteits Landmagt in de *Westindiën*.

ZOON.

Gaf men *St. Eustatius*, zonder tegenstand over?

VADER.

Het eiland, myn Kind, was geheel weerloos. De Heer BURKE, gaf 'er in het Parlement te *Londen*, de volgende beschryving van. – Hy noemde het een eiland, dat als door een aardbeving uit de zee opgeheven, klein, dor en rotsig was. Nimmer, vervolgde hy, kon het voortbrengselen van eenig aanbelang opleeveren; maar door den vlytigen en handeldryvenden geest der Inwooners, was het een ander *Tyrus*, en de algemeene markt der *Westindiën* geworden. Zulk een eiland had natuurlyker wyze, geene groote middelen van verdediging tegens eenen vyand. Zyn veiligheid lag in de geest van alge-{p. 92}meen belang en koophandel, welke een ieder voor zyne eigene bezittingen deed waaken. Het Fort werd door vyftig soldaaten bewaakt, gewapende burgery had men 'er niet, vermits ieder daar zyne tyd, te kostelyk hield, om dezelve, met den snaphaan te verspillen. – Voeg hier by, dat de volkplantingen in de *Westindiën*, voor een groot gedeelte door eenen orkaan verwoest waren, en de Inwooners niet verwachten, dat de menschen nu op nieuw elkander zouden verscheuren; maar wel dat zy een algemeene zucht tot menschlievendheid, althans voor hun, die zig op genade aan de overwinnaars overgaven, zouden laten blyken.

ZOON.

Moesten de Inwooners niet natuurlyk eene goede behandeling van die twee *Engelschen* verwachten.

VADER.

Voorzeker; de wyze waarop zy zig hadden overgegeeven, vorderde zulks; om nu niet te zeggen, dat de opeisching, op last en uit naam van een *Christen Koning* was geschied; van een' Koning, die *Neêrland* zo lang tot een Bondgenoot had gehad, en verplicht was het volk als zyne geloofsgenoten, als weerloozen, met wien alle Natien medelyden zouden oefenen, aantemerken. – En waarlyk het kon RODNEY, VAUGHAN, ja geheel *Engeland* niet onbekend zyn, hoe zeer de Inwooners van *Eustatius*, den *Engelschen* genegen waren: zo verre zelfs, dat een vreemdeling, wilde hy by de Inwooners in gunst geraaken, verplicht was, zig in alles naar de zeden en gewoontens van hunne geliefde *Engelschen* te voegen.

ZOON.

En namen zy dit niet eenigzins in aanmerking?

VADER.

Geheel niet. GOD had de woede der elementen {p. 93} in de *Westindiën* betoomd; Hy scheen de *Britten* daar door te hebben willen leeren, dat zy hunne driften nu niet verheffen zouden, en als 't ware uit hunne schuilhoeken, waarin de vrees hun gedreeven had, voor den dag doen komen, om het geen den orkaan nog gespaard had, door het oorlogszwaard te vernielen. Maar het hof had zyne maatregelen genomen. In December was het Manifest tegen *Holland* eerst bekend gemaakt, en vroeg in February was onze magt, dus spreekt BURKE, tot den aanval in de *Westindiën* reeds gereed. – Uit dit zeggen blykt het, dat het Hof voor de oorlogsverklaaring, het bevel ter roof reeds gegeven had. – En aan wien was dit bevel gegeven, aan VAUGHAN, die uit zelfbelang, en om aan de rooflust van zyn Hof te voldoen, de geheele menschlykheid niet zou spaaren; en aan RODNEY, die hier gelegenheid ziende, om zig, door het betaalen zyner groote geldschulden, der gevangenis te onttrekken.

ZOON.

Nu kan ik wel bevatten welke barmhartigheid de zulken, aan hunne medemenschen beweezen.

VADER.

Gy zult dit daadlyk hooren. – Maar nog eerst moet ik u in 't voorbygaan verhaalen, dat gemelde bevelhebbers, hunne veroveringen voortzetterden, *Demerary* en *Essequebo*, gelyk ook het *Fransche Eiland St. Bartholomeus*, voor de wapenen van zyne Britsche Majesteit deden bukken. – Wat al overwinningen! wat al voordeelen hebben RODNEY en VAUGHAN behaald! – *Alles aanvallende wat onverdedigbaar en zorgvuldig de plaatsen vermeidende, waar slagen te haalen zyn, kunnen zy, schoon eenigzins in eenen anderen zin, zig met de woorden van Cesar vleijen, en zeggen: – Wy kwamen voor {p. 94} weerlooze Eilanden, beschouwden derzelver rykdommen, en veroverden ze.*

ZOON.

Genoeg Vader: – verhaal my nu wat RODNEY en VAUGHAN, na de overgave van *St. Eustatius* verrichten: hoedaanig zy in het begin met de Inwooners handelden.

VADER.

Naauwlyks was het Eiland, aan de genade der opperbevelhebbers overgegeeven, of men gaf, aan de elendige Inwooners terstond te kennen, dat alle hunne goederen zouden verbeurd verklaard worden. De overvloed der Ryken, de goederen van den Koopman, de noodwendigheden van de Armen, vielen onder het zelfde ongenadig bevel, en de geheele *Colonie* werd tot de bedelary gevonnisd. – Nu ontzet zynde van alle verkwikking en middelen van bestaan, wendden zy hunne oogen, naar die provisiën, waarmede het Eiland rykelyk voorzien was. – Zy spraaken om die te bekomen den Quartiermeester Generaal aan, en verzochten hem, vermits alles in de magt der *Britten* was, dat hy hun eeten, voor hun en hunne uitgehongerde huisgezinnen, geliefde te geeven. – *Geen mond vol.* – Was het nadrukkelyk ongevoelig en beestachtig antwoord van dien wreeden.⁵²

ZOON.

Pleegden zy, volgens hunne gewoonten aan byzondere personen geen baldaadigheden?

VADER.

Ja Zoon: – de Heer PIETER RUNNELS, oudste Raadsheer en Burger Capitein; een man van {p. 95} tagtig Jaaren, werd, schoon hy zwaar gebrooken was, met geweld uit de armen zyner kinderen

52 Redevoering van BURKE, in het Parlement.

gescheurd, en aan RODNEY'S boord gebragt. Naar veel geleden te hebben, werd hy echter weder ontslagen; doch het geweld dat die zwakke grysaart had moeten lyden, was oorzaak dat hy binnen weinig tyds den geest gaf. – De soldaaten, die op bevel van den Generaal, alle de Regenbakken op het Eiland bezet hadden, beletteden aan de ongelukkige Famielie van den overledenen RUNNELS, het gebruik van hun eigen Regenwater, om te verhinderen, dat men die geenen, welken by den uitvaart hadden tegenwoordig geweest, niet met de aldaar by zulke gelegenheden, gewoone dranken, zou kunnen beschenken. – Dergelyk geweld was op het gantsche Eiland algemeen. De Heer Fiscaal TER HOEVE, werd van de straat opgeligt, en gevangelyk naar de vloot gebragt, zonder dat men daar van de minste reden heeft willen geeven. – Niemand was, gelyk gy uit deeze twee voorbeelden zien kunt vylig. – De langs den weg gaande persoonen werden op alle tyden van den dag, beroofd, geplunderd en mishandeld; en het *Engelsche schuim* had de onbeschaamdheid, van by dergelyke gelegenheden, te zeggen; – dat het slechts voldoening voor het gedrag van *Amsteldam* was. – De schepen die in de Baai lagen werden verbeurd verklaard, en het scheepsvolk by partyen naar *St. Kits* en *Angola* gezonden. – Zy, die na het eerstgenoemde Eiland gezonden werden, zette men twee en een half uur van de plaats tot hunne gevangenis geschikt, aan Land. Men had eerst de Schippers en het scheepsvolk vryheid gegeeven, om die goederen, welke tot hun lyf behoorden, mede te neemen, maar toen zy van boord stapten, dwong hen de bende Ruitery, die hun verder moesten begeleiden, dezelve achtertelaten, en zy die 'er zig tegen dorsten verzetten, werden erbarmelyk afgeslagen. De weg {p. 96} waar langs de gevangenen gingen, was zo slegt, dat eenigen op dezelve nedervielen, doch deezen wierden door karabyn- of sabel-slagen, zo deerlyk getysterd, dat zy hunne reeds afgematte leden, weder moesten voortsleepen. Dus gefolterd, kwamen zy genoegzaam half dood, op de plaats hunner bestemming. – Het water, dat zy ter hunner verkwikking, voor het weinige geld, hun door de *Britten* niet afgestolen, van de *Negers* moesten koopen, was brak en onbruikbaar; doch niets anders als dit van de gevoellooze *Engelschen* verkrygen kunnende, waren zy gedwongen, hunne krachten daar mede te herstellen. – De Schippers die het dorp tot hunne gevangenis bekwamen, kreegen zestien stuivers daags te verteeren, maar het pond vleesch kostte vier-en-twintig stuivers, en zo was alles naar evenredigheid. – De Matroozen moesten eenige dagen in de open lucht doorbrengen en werden toen in bedompte en vervuilde gaten opgesloten. – Drie-vierendeel ponds verrot vleesch daags; brood daar de wormen uit kroopen, en altoos brak water, zie daar waar mede die elendigen, hun leven moesten ophouden. – De zieken liet men hulploos en zonder eenigen bystand liggen; zo dat 'er door gebrek, verrotting en de roode loop, in drie weeken tyds, byna drie honderd menschen het leven verlooren, de behandeling van hen die naar *Angola* gezonden waren, was genoegzaam dezelfde.

ZOON.

Kunnen menschen op zulk eene wyze met hunne medemenschen handelen!

VADER.

Ik moet hier in 't voorbygaan aanmerken, dat zy van dergelyke behandelingen, omtrent elendigen, in ieder eeuw voorbeelden gegeeven hebben. In het jaar zestienhonderd drie-en-vyftig, liet men kort na den slag, by welchen de dappre TROMP het

{p. *}

HET PLUNDEREN VAN S^T EUSTATIUS.

[illustratie]

Geeft Britten, aan Vaughan's en Rodney's godeloosheid,

De schoonste naamen, ter bedekking hunner boosheid.

Ik, die hun wreed gedrag, met afschrik gadesla,

Noem Rodney Nero, en Vaughan Caligula.

{p. *}

[blanco]

{p. 97}

leven verloor,⁵³ negen honderd gevangenen, meest onder den blooten Hemel, zonder stro of eenig deksel, lavenloos op den grond liggen sterven. – Zelfs werd het medelyden, dat eenigen hun wilden betoonen, ten strengsten verboden. – Maar laat ons tot *Eustatius* wederkeeren. – De vervolging en mishandeling begon nu eerst recht het hoofd optesteeken. – De *Jooden* kreegen bevel, zig met alle hunne goederen, ter waarde van agt duizend ponde sterlings, onder geleide van een wagt soldaaten naar het Tolhuis te begeeven; men plunderde hen reeds op den weg, maar in het Tolhuis komende, werden zy van alles beroofd; dertig dier rampzaligen, werden met een schip naar *St. Kits* gezonden, en de overigen gelyk de Heer BURKE zegt, van de rampen hunner Familiën te kunnen getuigen, en anderen in het bezit van hun duur gewonnen eigendom te zien. – Doch dat het aller barbaarschte gedrag te boven gaat, is, dat toen de naar *St. Kits* gezondene *Jooden*, de *Engelschen* smeekten, dat hunne kinderen en vrouwen, tot troost in hunne élenden, hen naar de gevangenis mogten volgen, men hun deeze bede, op de onmenschlykste wyze bleef weigeren. – De verwarring die 'er over deeze verschrikelyke tyding op het Eiland ontstond, is onbeschryffelyk. – De vrouwen liepen met hangende hairen, haare handen wringende, en door haare schreijende en hulpeloze kinderen omcingeld, schreeuwende langs de wegen; telkens verwachtende, dat het yslykste lot, zo veele eerbaare vrouwen en onnozele jonge dochters, in *Amerika* te beurt gevallen, haar door den onbeschoften soldaat, mede zou overkomen.

{p. 98}

ZOON.

Zeg my Vader? – wat deden zy dan aan de vrouwen in *Amerika*?

VADER.

Ik zal u uit verscheidene voorbeelden, één verhalen, dat te *Neuw Jersey*, in het jaar zeventienhonderd negen-en-zeventig gebeurd is. – Zeker *Hessisch Officier*, trachtte met geweld, de dochter van WILLIAM SMITH, te schenden. De vader op haar geschreeuw toegeschooten, en op het zien dier beestachtigheid verwoed wordende, doodde den schender. – Het volk, waar van de Officier geleider was, rukte daadlyk aan, plunderde de wooning, bragt den Vader om het leven, verkrachtte de dochter, en vermoordde haar vervolgens.

ZOON.

Geen wonder dan, dat die vrouwen waar van gy spreekt, voor dergelyke mishandelingen zo bevreesd waren.

VADER.

GOD heeft haar behoed. – De razerny der *Engelschen* begeerde thans op eene andere wyze verzadigd te worden. – De persooenele verdrukking, zegt de meergemelde Lord BURKE, viel nu op de *Amerikaanen*, die uitdrukkelyk bevel kreegen, om binnen een bepaalden tyd, het Eiland te verlaaten; en zulks zonder onderscheid van persoonen, schoon veelen 's Konings getrouwe onderdaanen zynde, het vermogen van het *Amerikaansch Congres* ontvlucht waren. Daar na werden die *Hollanders*, welken te *Amsteldam* thuis hoorden, en eindelyk alle de onderdaanen der *Vereenigde Nederlanden*, de Inboorlingen alleen uitgezonderd, op gelyke wyze uitgedreeven. – Zie daar myn kind, zodanig als ik u, tot hier toe, volgens de zekerste regelen der waarheid, verhaald heb, is de behandeling der *Engel-*{p. 99}*schen* geweest in de voorige eeuwen, zy is dezelfde nog heden, – en wat in het vervolg hun gedrag zal zyn, moet de tyd, die alles ontwikkelt, ons leeren. – By den aanvang van onze saamspreeking wenschten wy, dat onze *Helden mogten stryden en overwinnen, in den naam des Heeren der Heirschaaren*: en het heeft den Almogenden behaagd, onze wenschen, ja die van gantsch *Neêrland*, gunstig te verhooren. – Ons land scheen in een zeer zwakken staat; de *Britten* ylden met woest geweld op ons aan, en beloofden zig, eene volkomene overwinning. – 'Er ging reeds by aannadering van hunne vloot, by *Doggersbank*, een gejuich op van hunne Schepen. PARKER viel op ons aan, met al het vermogen van een' Held, die zig van de

zegen verzekerd houdt. – Het vuur dat zy in het begin op de onzen maakten, was verschriklyk; – maar de *Hollanders* waren niet vervaard. – De vyand gebruikte om ons te vernielen wapentuigen van wreedheid, maar wy zwichtten niet.⁵⁴ – De overmagt, de wind, alles was hun gunstig. – Nogthans heeft de uitkomst doen zien, myn kind, dat de beslissing van den stryd, niet altoos afhangt van het vermogen en de menigte der stryders, noch van het geweld der wapenen. – Onze vloot was minder in getal, zwakker van geschut, de zeelieden waren den stryd ongewoon, de wind was hun tegen; maar de zaak waar voor zy streeden was rechtvaardig. – Onze Helden, ik bedoel hier den kloekmoedigen ZOUTMAN; den weergaloozen BENTINCK, wiens roemruchtige dood gantsch *Neêrland* betreurt; den onverschrokken KINSBERGEN, den dapperen DEDEL, en alle andere braave en uitmuntende Kapiteinen en Officieren, alle de {p. 100} Helden, vertrouwden, daar zy alleenlyk uit liefde voor het Vaderland streeden, op GOD; – op GOD, die ons zo menigmaal tegen dien wrevelen vyand beschermd heeft: en dat vertrouwen, heeft het einde des stryds, met zegen zien bekroonen. – De vermeetele de ontembaare *Brit*, is gevlucht voor de kracht onzer wapenen. – Onze Helden behielden de zee; – wischten op eenmaal, door dit manmoedig gedrag, den haatelyken blaam uit, die gantsch *Europa*, schoon te onrecht, op *Neêrland* geworpen had, en geleidden die vloot, welken de *Engelschen* zig reeds ten buit gerekend hadden, onder elks zegen, in onze Havens binnen.

GOD zy nu en altoos de hulpe en het schild van alle onze Helden! – *Nederland*, blyve tot in het laatste der dagen, zyn geliefd eigendom! – Zyne Voorzienigheid, bestuure de Hooge Magten, die de Zuilen zyn van den staat; de Handhavers en Beschermers, van den Godsdienst, van de Wetten en Vryheden; – ja GOD, beziele het doorluchtige Hoofd onzer Republiek, steeds met den wyzen Geest, van deszelfs edele voorouderen.

EINDE.

54 In den slag van den 5den Augustus 1781. schooten de *Engelschen* met Spek, Porselyn, Messen, Schaaren, Peper, enz.